

Šiame numery

AR DAR BUS IR KETVIRTAS KULTŪROS KONGRESAS?

RELIGIJŲ ISTORIJOS PROBLEMAS LIETUVIŠKOSE KŪČIOSE.

APIE TYRUOSE ŽENGIANTĮ KARAVANĄ.

BALIO AUGINO EILERASČIAI. CESLOVO GRINCEVICIAUS NOVELĖ. LIETUVIŠKOJO SVIETIMO PREMIJA.

APIE KOMEDIJĄ RIMTAL NE DIALOGUI, O DOKUMENTACIJAL MŪSŲ KALBA.

NAUJI LEIDINIAI.

FILMŲ ĮVAIRUMAL KULTŪRINĖ KRONIKA.

MOTERŲ GYVENIMAS.

Religijų istorijos problemos lietuviškose Kūčiose

KUN. VYT. BAGDANAVIČIUS

1. Plotkos laužymo paprotys

Mūsų Kūčių paprotys laužyti vakarienių pradžioje plotkas savyje slepia daugiau paslapčių, negu pirmu žvilgsniu atrodo.

Tai yra liaudies paprotys, neįvestas gyvenimui jokių bažnytinų sugestijų ar oficialiai galiojančių praktiškų. Iš kitos tačia pusės, tai yra neabejotinai krikščioniškas paprotys. Yra net keletas momentų, kurie šį paprotį jungia su krikščionybe. Šiai apeigai niekada nevartojama paprasta duona, bet tokia, kuri būtų gauta iš bažnyčios. Toliau, ši apeiga atliekama Kristaus gimimo šventės išvakarėse. Ir kad šis ryšys su Kristumi nėra laiko sutapimas, liudija ta aplinkybė, kad ji primena Kristaus elgesį paskutinės vakarienių metu.

Kūčių apeigai niekada nėra vartojama paprasta duona, nors ji lietuviškoje tradicijoje kaip tik turi savo šventumą. Lietuviška tradicija nežino tokio pobūdžio duonos, kaip plotka. Ją žino žydiška kultūra, pal. macus; ją žino ir Švedija, kurioje duona yra plonų sausainių formos. Lietuva žino raugytą duoną, pyragą ir blynus, kurie yra minkšti ir nelaužomi. Dėl to plotkos laužymas savo prigimti yra svetimas įnašas lietuviškai kultūrai.

2. Kūčiose daug religinės mistikos

Iš kitos pusės Lietuviškos Kūčios turi labai daug nuosavos religinės mistikos. A. Ziegis 1946 m. "Žiburio" yra paskelbęs duomenis apie rytų aukštųjų Kūčių papročius, kurie yra labai turtiniai.

Nuo Kūčių dienos priklauso ateinančių metų gerumas. Nuo to, koks yra oras Kūčių dieną, priklauso geri ar blogi bus rugiai ar linai ar bičių spiečiai. Kūčių diena turi būti užbaigti praėjusių metų darbai ir išlygintos sąskaitos. Gyvuliai tai dienai turi būti iškuoti ir šviežiai pakreikti. Sodo medžius tą dieną reikia aprišti šiaudais. Medžių tą dieną negalima skaldyti, nes jie verkia. Bites tai dienai reikia prikelti, nunešant joms duonos su sviestu. Šeimnininkas per Kūčias suskaito glėbiais tvorų miegus.

Visa tai liudija, kad mes čia turime reikalo su natūralia metų pabaigos švente, kurioje yra išlikę įvairių kultūrų papročius: žemdirbystės, gyvulininkystės ir kitokių kultūrų bei religijų tradicijų. Į šį tradicijų rinkinį yra įsijungęs ir krikščioniškas paprotys laužyti plotkas.

3. Spontaniškas vietinės religijos ir krikščionybės junginys

Atkreipus dėmesį į tai, aiškėja, kad mes čia turime spontanišką krikščionijos ir kasdieninio gyvenimo junginį. Jo neatliepa jokia, šiandien galiojanti krikščioniškų apeigų forma. Net priešingai, jeigu norėtume aiškinti šio

Tyliają Naktį

Nuotrauka Algirdo Grigaičio

reiškimo kilmę iš mišiu, susitiktume su visoje, tiek rytų tiek vakarų, krikščionijoje galiojančia pažiūra, kad mišiu apeiga nėra imituojama ir kad be specialaus išrinkimo ir pašventimo šitoks imitavimas būtų laikomas krikščionybės įžeidimu.

Tačiau plotkos laužymas lietuviškose Kūčiose jokio pasipiktinimo iš Bažnyčios organizacijos nėra susilaukęs. Kad jis nėra vėlesnis už pačią krikščionybę Lietuvoje, liudija faktas, jog net lietuvių evangelikai kartais šio papročio laikosi. A. Mažiulis žino, net Amerikos lietuvių evangelikų, kurie to papročio laikosi.

Turint tai prieš akis, kyla klausimas, kokiū būdu šis junginys galėjo susidaryti ir visuomenėje prigyti.

4. Paskutinės teologinės studijos

Šviesos šiam klausimui svarstyti tenka ieškoti, tiek analizuojant

liaudinę Kūčių papročio sudėtį, tiek atkreipiant dėmesį į naujus ir naujausius teologinius tyrinėjimus.

Sv. Rašto studijos, kurios tyrinėja paskutinės Kristaus vakarienių problemas ryšium su Švč. Sakramento duonos pavidale. Einant ta tvarka, šeimnininkas, prieš prasidedant vakarienei, apdalina svečiams duoną. Reikia manyti, kad tuo metu Kristus įsteigė Švč. Sakramentą duonos pavidale. Einant tais pačiais žydu pokylio papročiais, vyno taurė yra perduodama svečiams į pokylio pabaigą. Ta proga įvyko Švč. Sakramento įsteigimas vyno pavidale.

Į lietuvišką Kūčias vyno apeiga nėra atėjusi. Tai yra visai suprantama, nes šiaurės kraštuose vynos yra gana retas gėrimas. Bet ne vien čia duonos ir vyno apeigų persiskyrimas yra įvykęs. Armenai ilgus šimtme-

čius laikė mišias su duona ir vandeniu. Tik Trullo susirinkimas 692 metais šį paprotį panaikino. (J. Parisot, Azyme, Dictionnaire de Theologie Catholique, I tomas, II dalis 2658 skiltis).

Taip pat ir Ebionitai, arba tie krikščionys, kurie nenuejo su Povilo internacionalizmu, mišias laikė su vandeniu. Sugriovus Jeruzalę, jie persimetė Arabijon ir Syrijon ir čia laikė, iki neišnyko Islame, padarydami jam jantamos įtakos. Jų tradicija yra siejama su senesniais atrastų Qumran rankraščių kultūra.

Daug kas būtų linkęs kildinti Kūčių vakarienę iš pirmųjų krikščionių agapės. Tačiau su agapės studijomis mes turime beveik tas pačias problemas, kaip su Kūčiomis. Ir ten kyla klausimas, kiek ji yra žydiško pokylio ir kiek pagoniškos šventės padarinys; ir toliau, kiek ji yra oficiali bažnyčios apeiga (nes jai I šimtme. pirmininkavo vyskupas) ir kiek ji yra šeimos šventė, (nes

šeimininkas šalia vyskupo ten vaidina ir tam tikrą vaidmenį). Pagaliau, jai išvirtus įvairiausiomis formomis (nuo pokylio už mūrus iki įvairaus pobūdžio šventės), ketvirtą šimtmečio pradžioje agapė išnyko iš gyvenimo.

Turint prieš akis visa tai, būtent kad mes neturime galimybės sujungti patikimu būdu Kūčių paprotį su kuria Bažnyčios tradicija, daugiau žadantis kelias bus svarstyti Kūčių paprotį taip kaip jis šiandien mums prisistato ir bandyti jį pažinti, naudojantis juo pačiu. Šitokiu keliu einant, yra daugiau vilties pastebėti, kokia prasme jis siejasi su krikščionybe, kokia ne.

4. Velykinė apeiga Kalėdose

Visų pirma atkreipkime dėmesį į tai, kad plotkos laužymas nesiderina tiesioginiu būdu su Kalėdų misterija. Būtų suprantama, jei panašus duonos laužymas būtų daromas Velykų metu. Tada jis derintųsi su šios šventės teologija. Dabar gi jis yra atliekamas per Kalėdas, kada yra švenčiamas Kristaus gimimas, o ne Švč. Sakramento įsteigimas.

Per Velykas lietuviška visuomenė, kartu su kita krikščionija naudoja kiaušinio simboliką, tuo būdu norėdama vaizdingai išreikšti atgimimo mintį, kuri sudaro Velykų misterijos vieną iš šulų. Šia proga galima pastebėti, kad ir kiaušinio simbolika yra senesnė už krikščioniją; tačiau nebuvo kludoma jai prisidėti prie Velykų šventimo.

Lietuviškose Kūčiose tuo tarpu mes turime simbolių išraiškų nesiderinimą, kuris yra savaimė iškalbingas. Jis mums sako, kad čia veikė tokia galvosena, kuri labai vertino vietinę viduramžių šventę, tačiau rado reikalo jį jungti ir naują išraišką ir naują misteriją. Žmogui, kuris įjungė duonos laužymą į Kūčių vakarienę, krikščionybė buvo pažįstama pačiu ryškiausiu jos bruožu, būtent: duonos laužymu.

Šitokį galvojimą remia ir tas žinomas religijų istorijos faktas, kad Romoje gruodžio 25 d. buvo švenčiama "nenugalmis saulės" (sol invictus) šventė, kuri ilgainiui užleido vietą Kalėdoms. Lietuvoje, ir tame krašte kur plotkos laužymo paprotys tapo įjungtas į Kūčių vakarienę, matyt, tuo laiku bus taip pat buvusi šventė. Iš lietuviškų Kūčių papročius aiškėja, kad tai buvo metų pabaigos šventė. Kad šitoks įjungimas galėtų įvykti, buvo reikalingos dvi sąlygos. Viena, kad vietinės šventės sąmonė būtų gyva, stipri ir pajėgi įminti naujus reiškinius. Ir antra, naujas religinis sąjūdis turėjo būti tiek stiprus ir populiarus, kad nebuvo galima jo praeiti nežiniomis.

5. Kūčių valgiai

Dar vieną nesiderinimą su krikščioniškais Kalėdų išvakarėmis sudaro Kūčių valgiai. Plačiau žinomi dvylika Kūčių patiekalų stovi grubiai kontraste su Kalėdų vigilijos pasninku. Dėl to, aišku, kad jie nėra tos pačios

(Nukelta į 2 psl.)

AR DAR BUS IR KETVIRTAS KULTŪROS KONGRESAS?

II-jam kultūros kongresui rengiantis, jau buvo nusistatyta, kad JAV ir Kanados lietuvių kultūros kongresai vyks kas penkeri metai, dainų ir šokių švenčių tape, III-sis kultūros kongresas įvyko po penkerių metų nuo antrojo, 1967 m. lapkričio mėn. gale. Taigi IV-sis kultūros kongresas turėtų įvykti 1972 m.

Rengti dainų ir šokių šventes kas penkeri metai jau buvo tapę tradicija. Tik šią tradiciją bendruomenės vadovai be jokių priežasčių sulaužė, IV-ją šokių šventę rengdami po ketverių metų nuo praėjusios, 1972. Tradicijos sudaryti yra sunku, bet kartą sudarytos, jos įneša daug stiprybės atskiram vienietui ir visai bendruomenei. Užtat neverta jų laužyti.

Tradicija turėjo tapti ir kas penkeri metai rengiami kultūros kongresai. Bet iki šiol, ruošiantis Pasaulio lietuvių jaunimo kongresui ir šokių šventei, apie kultūros kongreso rengimą nieko negirdėti.

Suprantama, kad, prie Jaunimo kongreso į tuos pačius metus išpaudus šokių šventę, dar ir kultūros kongreso rengimas būtų didžiulė našta tiems patiems metams. Todėl, žvelgiant į didesnius įvykius dar tuščius 1973 metus, reikėtų galvoti apie IV-tojo kultūros kongreso juose surengimą.

Bendruomenės viršūnėse buvo girdėti nuomonių, kad kultūros kongresus atstos lietuvių mokslininkų simpoziumai, suvažiavimai ar konferencijos. Nors apie kito mokslininkų susitelkimo rengimą nieko negirdėti, vis tiek nuo kultūros kongreso rengimo nereikėtų lengvai atsisakyti.

Buvę kultūros kongresai savo paskirtį atliko. Vien juose skaity-

tos paskaitos ir jų išspausdinimas mūsų spaudoje tapo nemažu įnašu mūsų tautiniam gyvenimui. Ar šios paskaitos kada nors būtų buvę paruoštos ir paskelbtos, jeigu nebūtų buvę kultūros kongresų? Kultūros kongresų paskaitos aiškiai lieti ir platesnius mūsų tautinio kultūrinio pasireiškimo klausimus, bet ne vien tik atskiras mokslo disciplinas, kas pasireiškė mokslininkų susitelkime. Todėl mokslininkų simpoziumai ar konferencijos kultūros kongresų niekada neatstos, nors ir vieni ir kiti mums yra reikalingi.

Neminint jau paskaitų ir jų išspausdinimo laikraščiuose ar žurnaluose, kultūros kongresai atnešė ir kitų įnašų mūsų tautiniam gyvenimui. Pirmajame kultūros kongrese, be vertingų paskaitų, tapo atgavinta žurnalistų sąjunga ir teatro sambūris, kuris, neradęs ar nenorėjęs rasti atramos visuomenėje ir bendruomeninėse institucijose, jau pradėjo šiandien apilsti. Tuo tarpu žurnalistų sąjunga egzistuoja, kiek beįmanydama, ir toliau. Nepamirština, kad pirmajame kultūros kongrese buvo iškelta ir milijoninio fondo mintis.

Antrasis kultūros kongresas, šalia vertingų paskaitų, surengė ir simfoninį lietuvių muzikų kūrinų koncertą. Taip pat pasižymėjo dideliu dalyvių skaičiumi. Kongreso registracija rodė, kad jame dalyvavo daugiau kaip 1000 asmenų.

Lapinsko - Bradūno "Maras" apvainikavo trečiąjį kultūros kongresą. Šį kartą su "Maru" buvo prasiveržta į amerikiečių visuomenę. Didžiosios Chicagos spaudos rašymas apie "Marą" ir

(Nukelta į 2 psl.)

PROBLEMOS LIETUVIŲ KŪCIOSE

(Atkelta iš 1 psl.)

kilmės. Tiesa, Kūčių valgiai, nors pasižymi savo turtingumu, šiandien jau turi pasninko bruožą. Jie nėra mėsiški valgiai. Tačiau tai neįrodo, kad jie būtų buvę krikščioniškos pasninko dvasios sukurti. Jei susilaikymą nuo mėsos dar įmanoma šiaip taip suderinti su Kūčių patiekalais, tai pasninkas kaip toks, t. y. nepankamas valgymas, su šia tradicija iki šiol nesiderino.

Reikia dėl to manyti, kad mes čia turime savitą valgio kultūros tradiciją, kurioje buvo įjungtas plotkos laužymas. Sudėtinga Kūčių vakarienė, atrodo, nori paliudyti sąmoningą įvairių valgių jungimą. Šios vakarienės sudėtinumas, rodos, sako, kad čia norima išreikšti žmogiško valgio turtingumą. Toks nusiteikimas gerai derinasi su metų pabaigos švente. Nusiteikimas, jungti šiai vakarienei valgius bus paskatines pradėti jai būdingą krikščionišką valgymą.

Ar Kūčių vakarienė ir prieš sukrikščionėjimą buvo ne mėsinių valgių vakarienė? — Reikėtų manyti, kad taip. Jeigu čia būtų buvęs stiprus mėsiškas valgis, vargiai ar tokia plati daržovinių valgių eilė būtų išsivysčiusi. Abejone galėtų sukelti tik kiaušiena. Mat Ziegis, ryšium Kūčių papročiais, žino priežodį: "Kas be kiaušienės galvos pradeda N. Metus, iki kitų metų mėsos nepritaps." Dėl to nebūtų neįmanoma, jei kiaušiena būtų buvusi valgomą Kūčiose. Tačiau tai vis tiek Kūčių vakarienes neperkeltų gyvulininkystės kultūron, nes kiaušienės auginimas yra paliudytas jau daržininkiškoje arba pirminio ūkininkavimo kultūrose.

Gali dar kilti vienas klausimas. Ar Kūčių vakarienė nėra religinės aukos liekana? Religijų istorijoje yra žinomos dvi aukojimų grupės: gyvulių aukojimai ir duonos aukojimai. Pirmieji vadinasi kruvinos aukos, antrieji — nekruvinos aukos. Pirmieji išvirsta mėsos pokylių, antrieji — įvairių pyragų ar kepsnių pokylių. Jeigu būtų pagrindinis Kūčių žiūrėti kaip į aukojimo liekaną, tai netektų abejoti, kad čia yra augalinio maisto aukojimo liekana.

Kad Kūčiose gali būti aukojimo liekanos, tai ypač liudija paprotys nešti bitėms duonos su sviestu. Nei duona, nei sviestas nėra bičių maistas, dėl to šio elgesio prasmės tenka ieškoti kitur. Gustaw Schwantes sako, kad sviesto aukojimas buvo žinomas švedijoje bronzos kultūros laikais. Tai "galima atsekti iki indeouropietišku laikų; ir iš vėlesnių pristorinių laikų sviesto aukos yra įrodomos Schleswig - Holsteine" (Vorgeschichte Schleswig - Holsteins, 1948 m. 521 psl.). Tiesa, nėra įtikinantys Schwanto įrodinėjimas, kad sviesto aukojimas priklausau saulės religijai dėl savo spalvos. Saulės religijai yra per daug jėgos, tvirtybės ir net agresyvios dvasios, kad sviestas būtų jai kokios reikšmės. Jos simboliai yra plėšrieji žvėrys ir paukščiai.

6. Mirusiųjų grįžimas

Lietuviškos Kūčios turi dar vieną bruožą, kuris derėtų labiau Velykoms negu Kalėdoms. Tai yra mirusiųjų paminėjimas. Šis bruožas Kūčių apieigoje yra labai gyvas iki mūsų dienų. Neseniai mirusiems šeimos nariams yra padedama lėkštė. Kartais yra paliekami valgiai ant stalo per naktį, kad mirusieji galėtų pašmaitinti. Reikia sutikti su Mažiuliu, kad Kūčiose vėlių grįžimas yra senesnis, negu Vėlinės (iš laiško autoritui). Tačiau nėra abejonės, kad šis grįžimas neturi bendro su Kalėdomis.

Kalėdos visa savo prigimtimi turi kryžį į konkretų žemiškąjį gyvenimą. Jos neturi tragikos. Tai yra priežastis, dėl ko Kalėdos yra išstatytos pavojun pasidaryti vien vaikų švente.

Paprotys grįžti mirusiems galėtų geriau derintis su Velykų švente, nes čia ryšys su pomirtiniu gyvenimu yra gana savas. Reikia pridurti, kad pirmųjų krikščionių agapės graikiškame ir romėniškame pasaulyje turėjo ryšį su mirusiais. Tačiau šio ryšio visiškai neturi Afrikos krikščionių agapės. Agapėse, kuriose buvo minimi mirusieji, valgių susinešdavo svečiai. Buvo supranta, kad jis skiriamas ne tiek gyviesiems, kiek mirusiems. Jo likutis buvo naudojamas neturtiniesiems šelpti. (Pal. Leclerc, Agape, The Cath. Eycl. 1907 m. I tomas 202 psl.) Nesunku pastebėti, kad šitokios agapės yra labiau panašios į mūsų šermenis, negu į Kūčias. Mirusiųjų grįžimas Kūčiose greičiau yra sietinas su metų pabaigos švente, nes josna grįžta tik šių metų mirusieji.

7. Vakaro šventė

Kūčių šventė savo prieškrikščioniška forma įsiterpia saulės religijų ribose. Tai aiškėja ypač iš to, kad ji yra švenčiama tada, kai saulė pradeda grįžti. Tačiau, tai pastebėjus, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad daug kas Kūčių apieigoje nesiderina ir su šia religine samprata. Ypač ta aplinkybė, kad Kūčios yra švenčiamos vakare, aiškiai išsena iš saulės religijų ribų ir pereina į nakties, ar, gal būt, ir mėnulio mistikos ribas.

Jau esame atkreipę dėmesį į tai, kad savo valgių pobūdžiu šis pokylis atstovauja daržininkiška kultūrai. Tik šieno padėjimas ant stalo ryškiai išskiria šventę iš daržininkiškos kultūros ir perkelia ją gyvulių auginimo kultūron, kuriai yra būdinga Dangaus Dievo religija. Šio reiškinio aiškinimas tuo, kad čia norima paminėti Kristaus gimimą tvarte tarp gyvulių, neįstengia viso šio reiškinio pagrįsti. Sunku patikėti, kad Kristaus gimimo vieta būtų turėjusi tiek daug įtakos, jog būtų pagrindusi neįmanoma paprotį, gyvulių maistą dėti ant žmonių stalo. Geriau ji pateisina gyvulių auginimo mistika, susidariusi ant jų labai gyvastingo rūpesčio ieškoti savo gyvuliams maisto, net keliaujant iš vienos vietos kiton.

Atkreipiant dėmesį į čia išskylančius skirtumus, mes turime pagrindo manyti, kad Kūčių apieigoje mes turim keleto pagrindinių žmonių religinių sampratų junginį. Šalia saulės religijos bruožas čia yra labai ryškūs ir daržininkiška t. y. pirminio ūkininko kultūra. Toliau čia pasirodo gyvulių auginimo pėdsakas, išreiktas pašaro mistika. Naktinis šios šventės pobūdis mus kelia dar giliau pristorinėl, gal net į tamsiojo mėnulio mistikos laikus. Kūčių junginys yra darėsis per tūkstantmečius anksčiau negu prie jo yra prisijungęs plotkos laužymas. Turint prieš akis Kūčių senumą, aiškėjantį iš jų sudėtingumo, be abejojimo, nebūtų prasmės jų sudarymą skirti kokiam vienam ar kitam dabar jo besilaikančiam tautai.

8. Kada į Kūčias įsijungė plotkos laužymas?

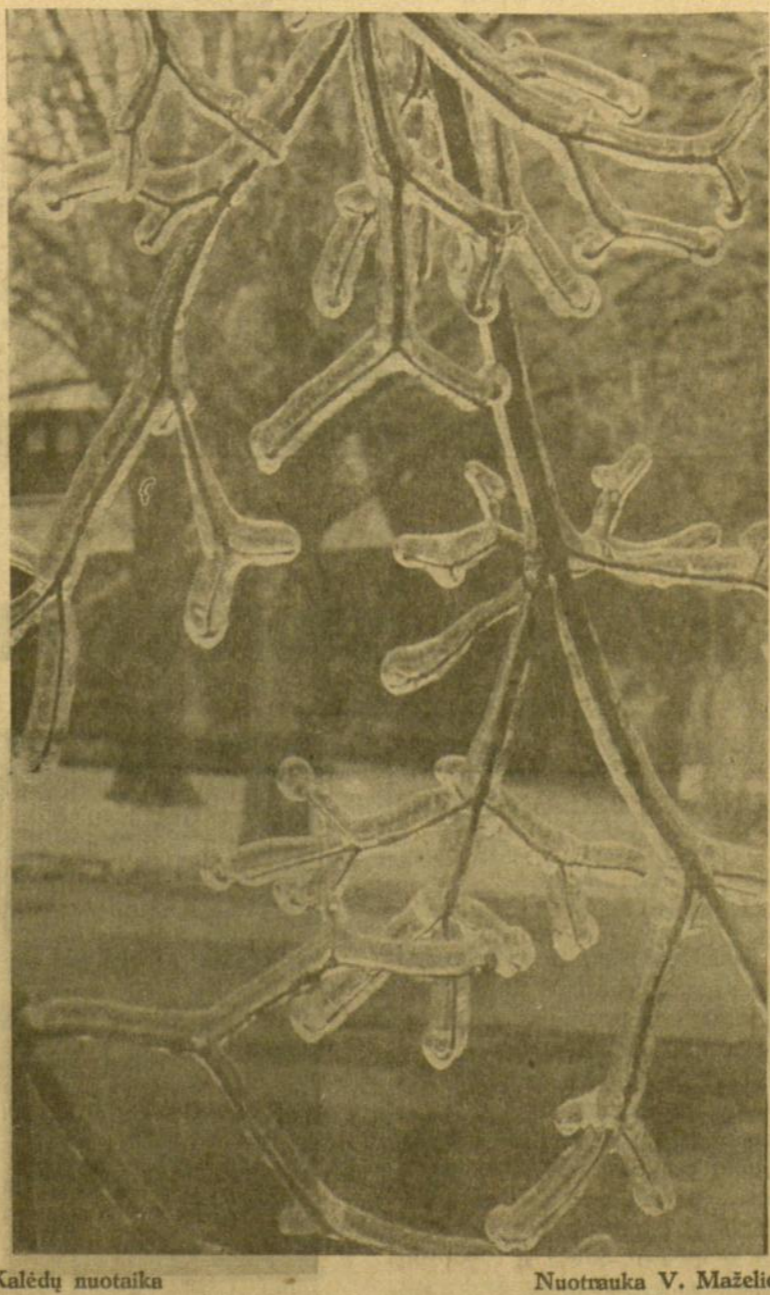
Atsakymą į šį klausimą duoda ta aplinkybė, kad šio įsijungimo metu pilnas krikščioniškų švenčių ciklas dar nebuvo susiformavęs. Šis įsijungimas įvyko tada, kai krikščionijoje dominavo Velykų šventė ir duonos laužymas, kaip būdingos krikščioniškumo žymės. Reikia prisiminti, kad Kalėdų šventimas krikščionijoje išplito palyginti vėlai. Jis buvo pradėtas tik ketvirtame šimtmečiuje. Net ir vėlesniais laikais ydūrziemy krikščionijos a-

peigose dominavo ne Kalėdos, bet mūsų vadinamoji Trijų Karalių šventė. Jos liturginė pirmenybė prieš Kalėdų šventę panaikino tik II Vatikano susirinkimas. Trijų Karalių šventė, savo graikišku vardu "Epifania", koncentravosi ne tiek į Kristaus gimimą, kiek į jo pasireiškimą pasaulyje: susitinkant su pasaulio karaliais, ir su Palestinos teologais (pal. jo atradimą Bažnyčioje).

Tik tokiais laikais, kad Kristaus gimimo šventė nebuvo išryškėjusi, galėjo susidaryti sąlygos panašiam junginiui. Jam pagrindą sudarė vietinė metų pabaigos šventė, kuriai buvo pridėta vėlykinis duonos laužymo paprotys. Vietinė šventė, būdama savo prigimtimi valgių jungimo švente, šitokiam prisidėjimui sudarė natūralų prietiltį.

Taigi plotkos laužymo įjungimui iniciatyva kilo ne tiek iš krikščionybės, kiek iš pačios Kūčių vakarienes. Vietinė šventė ėmėsi iniciatyvos šiam susitikimui. Krikščionybė į Kūčias yra atėjusi ne kaip vietinį paprotį naikinti kultūrai, bet kaip kviesta viešnia. Šitokio pobūdžio atėjimas nebūtų įmanomas jokio oficialaus krikšto metu. Su oficialiu krikštu paprastai ateina visa eilė svetimų kultūrų duomenų, kuriems tuo laikotarpiu atstovauja organizuota krikščionybė.

Mes susilaikome čia nuo klausimo, ar šį krikščionijos atėjimą į Kūčias galima laikyti pakankamu gyvenimo sukrikščioninimu. Kalėdų nuotaika

Nuotrauka V. Maželio

Apie tyruose žengiantį karavaną

PRANAS VISVYDAS

Tiktai trokš tyruos kupranugariai, Tiktai ties išvargusius kaklus —

J. Aistis

Nesmagu taip pavėluotai (beveik šaukštai po pietų) reaguoti į gana jausmingą Juozo Baltušio laišką draugui A. Bimbai, atspausdintą š. m. vasario 26 d. New Yorko "Laisvėje". Savo laiške J. Baltušis kedena mane už straipsnį "Mūsų vyriausybė — humaniška vyriausybė" (Draugas, 71. I. 23) kurį parašiau, inspiruotas stambios knygos "Atsiminimai apie Petra Cvirką".

Neseniai geri bičiuliai parodė minėtą "Laisvės" numerį. Pasiryzau atsakyti, nes autorius gali užsigauti, neišgirdęs reakcinio žodžio. Be to, pristatydama kaip Lietuvos Tautos gynimo komiteto pirmininkas (I), J. Baltušis nusipelnė ypatingo dėmesio. Juk nėra išivio, kuris Lietuvai netroškėtų ir taikos, ir nepriklausomybės. Kovodamas už taiką, pirmininkas išieivų pusėn paleidžia visą užantį drumzlinų giužčių. Šaudo vyras nebogiiau už įkaitusius gimnazistus. Tokį kariavimo būdą mėgstu — daug juoko sveikame ore ir nepavojinga.

Man patinka J. Baltušio cituojama Rytų patarlė: "Šunes loja, o karavanas žengia toliau". Ji pasiūtiškai taikli ir vaizdinga. Imk ir sugretink išieivijos žurnalistų darbą su šunų lojimu, o pavergtos Lietuvos pažangą — su karavanu, lėtai žygiuojančių per skurdžią dykumą! Suo dažniausiai loja, turėdamas priežastį — perspėja apie artėjančią pavojų. Tuo tarpu karavanas (Lietuva) Sovietų Sąjungos tyruose žengia lėtai, apatiškai, nes kantrių vilkikų nugaras slegia marksistinės ekonomijos prisisunkę varovai.

Skaitydamas "Atsiminimus apie Petra Cvirką", nustebau: vienas po kito memuarininkai be gailesčio plaka naujakurės nepriklausomos Lietuvos politinį bei

kartais pakliudami į neskoningas situacijas. Tačiau J. Baltušis savo laiške apie cenzoriavimą nutyli, kadangi nepatogu pažangioje N. Yorko "Laisvėje" ginti sovietinę cenzūrą. Aplamai, taktiškai ir politiniams sumetimais jis nepaliečia esminių mano straipsnio motyvų. Atkirčiui renkasi tik dvi šalutines mintis, kurias apibūdinau taip: "geram rašytojui rūmų ir fotelių nereikia" ir "kūrybiniausias Petro Cvirkos laikotarpis priklausau nepriklausomai Lietuvai".

Imkime tuos Vailokaičio rūmus, kitais žodžiais — turtingų žmonių namus. Pažinojau Vailokaičių vaikų. Neatsimenu vardų. Mokyklinis draugas Naras nusivedavo pas juos pažaisti ping — pongo, kvadrato ir kitų žaidimų. Jie visuomet elgėsi draugiškai, pavaišindavo. Nei jie, nei kitai to rajono vaikai nekreipė dėmesio, kad esu nepasituris gatvių berniokas, lakstau basas ir gyvenau kukliame Žaliakalnio nameilyje, kur mūsų šeima priklausė

(Nukelta 1 3 psl.)

DR. ANNA BALIUNAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
PRITAIKO AKINTUS
2858 West 63rd Street
Val. : kasdien 10—12 val. ir 7—9 v. vak. Šeštadieniai 10—1 val. Trečiadi. uždaryta. Ligoninė priimami susitarus
Ofiso telefonas: PR 5-3229
Rez. telef. WAlbrook 5-5076

Rezid. Telef. 289-4683
DR. K. G. BALUKAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
Pirmia ligonius pagal susitarimą, jei neatliepia skambinti 374-8012

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampus 63-03as Ir Californijos Valandos pagal susitarimą: Pirmad., antrad., ketvirtad. nuo 6 iki 7:30 val. vakaro. Šeštad. nuo 2 iki 2:30 val. Trečiadi. ir penktadi. uždaryta
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. WAlbrook 5-3046

KERTINĖ PARAŠTĖ

(Atkelta iš 1 psl.)

kompozitorių yra lietuviams didelis laimėjimas. Juo labiau, kad tai yra pirmas kartas, kad lietuvis taptų didžiųjų Chicagos dienraščių kultūrinių puslapių žvaigžde. Kartu vykusiai dailės parodai Chicagos televizija taip pat skyrė apie 1 minutę laiko. Tai mažai, bet kartu ir daug, nes ar kada nors mes ką panašaus turėjome?

Ketvirtajame kultūros kongrese, žinoma, turės būti taigpi eilė paskaitų įvairiose sekcijose. Bet taigpi negalima būtų apsieiti ir be kokio nors šviežio ir parbrėžtinai ryškaus akcento. Gal

ši kartą būtų ne pro šalį kreipti žvilgsnį į dramą? Jei neturėtume naujos, kodėl nesiryžti pastatyti vieną ar kitą kad ir Balio Sruovis taptų didžiųjų Chicagos grandiozinį veikalą. Nemanųčiau, kad ketvirtojo kultūros kongreso rengimo reikalas jau tapo išspręstas ir pamirštas labai vertingais ir reikšmingais lietuvių mokslinukų simpoziumais ar vadinamais teatro festivaliais. Bendruomenės vadovai, artimai tardamiesi su įvairių sričių aktyviais kultūrininkais, turėtų kultūros kongreso reikald apsvarstyti ir pradėti vykdyti parengiamuosius ju darbus.

Jonas Jasaitis

DR. C. K. BOBELIS
DR. B. B. SEITON
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin, Illinois

Tel. ofiso HE 4-5849 rez. 388-2283
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val.: pirm., ketv., 1 iki 7 popiet. antr., penkt., 1.5, treč. ir šešt. tik susitarus

Dr. Ant. Rudoko kabineta perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1—4 ir 7—9; antrad. ir penktad. 10—4; šeštad. 10—2 val.

Ofs. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
SPECIALYBĖ — NERVŲ IR EMOCIJŲ LIGOS
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. GI 8-0873
DR. W. M. EISIN - EISINAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti: MI 3-0001

Ofiso tel. PR 8-2220
Namu — rezid. — PProspect 8-9081
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKSA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak. Šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
VAL.: kasdien nuo 1—4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiadi. ir šeštadi. uždaryta

Ofiso ir buto tel. OLYmpic 2-1881
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiadi. ir šeštadi. tik susitarus.

DR. ALG. KAVALIŪNAS
VIDAUS LIGŲ IR KRAUJO SPECIALYBĖ
5540 South Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą
Skambinti — 585-2525

Tel. ofiso ir buto OLYmpic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Išskyrus trečiadieniais Šeštadieniai 12 iki 4 popiet.

Tel. REJiance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. Šeštad. 12-2 val. p. p. ir trečiadi. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KŪDIKIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTĖ
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Pirmad., antrad., ketvirt. ir penkt. nuo 11 val. iki 1 val. p. p. ir nuo 6-8 val. vakaro. Trečiadi. nuo 11 val. ryto iki 1 val. p. d., šeštadi. 11 val. ryto iki 3 val. p. d.
Ofiso telef. HE 7-1168
Rez. telef. 289-2919

Perskaite "Draugą", duote lietiama pasiskaityti.

DR. MARIJA LINAS
AKUŠERIJĄ IR MOTERŲ LIGOS
2817 West 71st Street
Telef. HEmlack 6-8546
(Ofiso ir rezidencijose)
Valandos pagal susitarimą

Ofiso HE 4-1818 Rez. PR 6-9801
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71st ir Campbell Ave. kampas). Pirmad., antrad., ketvirtad. ir penktad. nuo 3 val. popiet. iki 7 val. vak. Ketvirtad. ir šeštad. nuo 9 v. ryto iki 11 val. ryto — tik susitarus.

DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis, Pritaiko akinius ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treš.

DR. A. PUSTELNIKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
5159 South Damen Avenue
Tel. Ofiso PR 6-7900; Namų 925-7697
Valandos tik pagal susitarimą. Trečiadieniai uždaryta

DR. ZIGMAS RUDAITIS
SPEC. ORTHOPEDIJOS LIGOS
2745 West 69th Street
Tel. 737-2290; ofiso ir rezidencijos
Pirmia ligonius tikrai susitarus — (By appointment)

DR. LEONAS SEIBUTIS
Inkstų, Pūslės ir Prostatų CHIRURGIJA
2656 West 63rd Street
Val. antrad. nuo 1-4 popiet ir ketvirtad. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; Rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. REJiance 5-4410
Rez. GRovehill 6-0617
Valandos: pirm., ir ketv. nuo 12 val. iki 2 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr., ir penkt. nuo 12 iki 2 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. P. STRIMAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir chirurgija
Ofisas 2750 W. 71st Street
Telefonas 925-8296
Valandos: 2-8 v. v. penktad. 10-12 ryto, 2 iki 8 val. vak. Šeštadi. 1 iki 4 v. vak. Treč. ir sekmadi. uždaryta.
Rezid. tel. WA 5-3099

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisas ir rez., 2652 W. 59th St.
Tel. PProspect 8-1223
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. Šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Of. Tel. HE 4-2123, Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Pirminėje ligonius tik susitarus
Val. 2-4 p. p. ir 6-8 val. vak. Trečiadi. ir šeštadi. uždaryta

Tel. PProspect 6-9400
DR. ONA VASKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val.: pirm., antrad., ketv. 6-8 val. vak., penkt. ir šeštad. 2-4 popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Tel. ofiso PR 6-6446
DR. F. G. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet
Treš. ir šeštadi. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 South Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141 Namų 686-4856
Val.: pirm., antr., ketv. 6-8 val. vak. 6-8 val. vak. Treš. ir sekmadi. uždaryta

Apie tyruose žengiantį karavana

(Atkelta iš 2 pusl.)

tik virtuvė ir pusiau nuomojamas kambarys.

Nepavydėjau gerbūvio nei Vailokaičiams, nei Bandžiams, nei Narui. Niekam nepavydėjau. Zaidėme drauge. Džiaugėmės vasara. Maudėmės Nemune. Atėjo bolševikai. Išvarė minias mitinguoti į gatves ir aikštes. Nusavino namus. Niekad nesupratau kodėl? Visokie tarybiniai činiai pasidalino pagrobtas gėrybes. Rašytojams, kad patogiai pūstų raudonon dūdon ir liaupsintų geraširdžius svetimo turto fondatorius, davė pasakiškus rūmus. To negana. Parūpino jiems geras tarnybas, apkarstė įtakingais titulais, kišenes prigrūdė honorarinių červoncu. O mano vargšė mama taip ir liko toje pačioje lūšnėlėje. Patamšėje, sėdėdama prie Zingerio mašinos, lopė kaimynų vaikų drabužėlius ir sąžiningai pelnė vieną kitą rublį. Ačiū Dievui, ir tokiose sąlygose gyvendama ir vargšo žmogaus buitį vargdama, ji išleido vaikus į pasaulį dvasiškai nesužalotus. Jai nereikėjo Vailokaičio namų. Jai nereikėjo fotelių ir salonų.

J. Baltušiai atrodo, jog pakentamų sąlygų trūkumas jaunystėje palaužė P. Cvirkos sveikatą. Gal tai ir tiesa. Tačiau abejotina, ar puošnių rūmų ir patogių fotelių įvedimas galėjo kelti rašytojų dvasinį sveikatingumą? Juk Sovietų Sąjungos istorijoje per anksti mirusių, nusižudžusių, kalinamų, ištemptų ar dingusių rašytojų skaičius yra milžiniškas. O sąlygos ten, remiantis sovietų tvirtinimais, yra tobuliausios.

Kiekvienas socialinių motyvų rašytojas geriausiai parašo tik ta-

da, kai jam leidžiama laisvai krikukuoti gyvenimą, leidžiama juoktis ne tik iš miesčioniškumo, bet ir iš valdžios trumparegiškumo. P. Cvirkos knygų sėkmė, ypač "Žemės maitintojos", kaip tik ir glūdi tokioje laikysenoje. Visi žinojo P. Cvirkos opozicines nuotaikas. Savo raštuose jis drąsiai kėlė, čaižė, pašiepė socialinį blogį. Nepriklausoma Lietuva, išskyrus gal kelias persistengimo valandas, pripažino P. Cvirkos neeilinį talentą ir leido jam laisvai spausdinti kūrinį. Jis galėjo ik valiai niurnėti prieš valdžią ir buvo palaikomas liberaliai alsuojančių kultūrininkų. Ta pati laisvė ir parama teko Salomėjai Nėriai. Ta pati Vincui Krėvei, A. Venclovai ir kitiems opoziciniams rašytojams. Niekas jų nepersiekiojo iki tokio laipsnio, kad jie galvotų apie nusižudymą ar pabėgimą. Vėliau, dalykams apsvertus aukštin kojoms, pasikeitė ir sąlygos opozicijai — už mažiausią kritinę repliką rašytojo laukė kalėjimas ir Sibiras.

Tik sergą sunkaus ir nepagydomo apakimo liga (vartojant sodrų J. Baltušio posakį) niekad nepastebės skirtumo tarp nepriklausomos, tegu ir pusiau diktatorinės Lietuvos ir bolševikų valdomo krašto. Tarp politinio spaudimo ir visiško persekiojimo. Tarp laisvųjų varžymo ir laisvės visiško užgnaužimo. Man nėra reikalo idealizuoti Smetonos laikų. Auomet gal turėjau žymiai sunkesnę vaikystę už J. Baltušio vasaras. Tačiau meluoti sau negaliu. Savo akimis mačiau bolševikų smurtą. Mačiau deportacijas! Girdėjau šautuvo buožių daužymą į duris, kaimyno vaikų verksmą, moterų aimanavimą.

Patyriau apie gimnazijos draugų ištrėmimą. Vėliau Vilniuje mačiau varomas kalinių kolonas. Sužinojau apie kai kurių rašytojų bausių likimą. Nenoriu būti cinikas. Negaliu užsimerkti prieš faktus. Taip buvo. Jeigu šiandien dalykai pasisuko geresnėn pusėn, vis dėlto, kas liečia opoziciją, jie toli gražu neprilygsta Smetonos laikmečiui.

Šiandien opozicinio stangrumo stinga Lietuvos rašytojams. Socialinių atvirumu nė vienas iš jų negali prilygti P. Cvirkos "Žemei maitintojai". Palieku nuošaly "Parduotas vasaras", nes tai kalbos grožiu ir charakterių pa-vaizdavimu ypatingas veikalas. Žvelgiu į Avyžiaus, Mikelinško, Sluckio, Bieliausko, Kašausko ir kitų rašytojų kūrybą, į jų gausią prozą, į socialinius — moralinius motyvus, psichologines gelmes ir t.t. Matau jų išdailintą, vaizdingą literatūrą, bet pasigendu atviro, galingo pasisakymo. Taip ir jaučiu, kad jie laiko liežuvį už dantų, bijo pasakyti tiesą, bijo pirštu parodyti — štai, ten, viršūnėse, irgi tupi krankliai ir išnaudotojai. Kai kur viename "Semės maitintojos" puslapyje yra daugiau kūrybinės drąsos, negu visose jų knygose. Ne todėl, kad jie būtų blogesni rašytojai už P. Cvirką. Talento prozai jie turi pakankamai. Tačiau tas sovietų valdžios dogmatiškas ataklumas negalėstingai priešintis esminei ideologinei kritikai ir kitokiam socialiniam tikėjimui pakerta minėtų rašytojų didingumą. Atima iš jų patį didžiausią ginklą — teisybės žodį. Nei Avyžius, nei Sluckis nesiryžta griežti kai kuriuos partinius dogmatikus ir suraityti ra-

(Nukelta į 4 pusl.)

Antanas Tamošaitis

Stebuklų naktį (Litografija)

Kokia Naktis tyli

BALYS AUGINAS

GYVI GANYTOJO ALSAVIMU

GIRIOJE imigė eglės ošia. Viršum žalių galvų — Dangus,

Nušvitęs, nuostabus — Jį angelai žvaigždėm Kalėdų naktį puošia. Ir vėjo stygos sidabrinės — Lyg aidas dieviškos Lopšinės —

Vidunaktį, Kai Peimenėlis gims — Eglutės ir Talkos žvaigždė Tamsiam pasaulyje Nubus —

Tada stebėsis eglės žalios, Snieguolių žėrinčiom akim: Eriukai ir vilkai, Ir žmonės geros valios, Balandžių šviečiantys pulkai, Ir žudančios panterų gaujos, Nuvargė minios skurdėlių — (Tartum tamsus šios žemės kraujas) —

Visi sava būtim pajus, Kokia Naktis tyli, Kokia Naktis taiki —

Ir šią vienintelę Stebuklų Naktį Siela žmogaus — tyra, Kaip skambanti lyra, Ir paprasta — kaip ašutas: Joje ir meilė, Joje ramybė srūva — Sirdis taip prie sirdies Arti, arti —

Ir mes gyvi — Ganytojo šventu alsavimu — Į vieną krūvą (Kaip grūdas žvirgždo) — Supūsti —

UZSNIGTA BRYDE

SKAMBA snaigų varpeliai: Yra pats Pakylėjimas — Dangus atnašauja mišias, Ir žemė skaisči — kaip komunija —

Baltų plaštakių aureolė — (Tarsi šventasis) — Nužvarbės valkata Sukdumpa pusny Ir tiesia sunkią ranką Dangiškai išmaldai — Ak, žemės klajūne — Dek poeto įkvėpimu, (Kaip ir visi šventieji) — Atgimimo giesmėj Paldisi Į debesų baziliką, Išpinta, lyg arabeską, Sniegnolių rimais —

Bet esi tik valkata, Radęs ramybę nakties Gailėstingoj pusny! Nūnai speiguo tam sapne Žarstai blizgučių lobį. Ir į godų delną Krinta ir krinta Biljonai smulkių pinigėlių —

Sninga — — — Vargdienio brydė Uždengia šviečios sniego Piuvenos —

Pusnyne juodvarniai krančia Teisėjų ištarme rūšė, Kad valkatos siela Tuščia, Kaip sudužęs ašotis — — —

Tai atsitiko Kaune

GESLOVAS GRINCEVICIUS

Jei kas yra lankęsis Kaune, negali nežinoti ir lengvai užmiršti jo senamiesčio, ypač Rotušės aikštės, už kurios ir baigiasi miestas, susilieja Nemunas su Nerimi. Rotušės aikštė tai nuostabus kampelis, kokio nerasi visoj senojoj Europoj.

Aikštė būtų kaip visos aikštės didžiuosiuose miestuose, jei jos nesuptų, nepuoštų ne viena ar dvi, bet penkios bažnyčios. Vienos jų garsios savo vidaus ornamentais, kitos aukštastiebiais bokštais, trečios architektūrinėm puošmenom, išdabintos didžiųjų Europos dailininkų piešiniais, skulptūromis. Jos dar turtingesnės savo gilia praeitimi, jos matė ir regėjo, patyrė ir pergveno daug gaisrų ir karų, potvynių ir negandų.

Kai ateina ilgas ir ramus sekmadienio rytas, kai su saule ir miestas keliasi, prabyla, suskamba tų penkių ir dar kitų tolimesnių bažnyčių varpai. Tada tik norisi sulaukyti kvapą ir skambančias minutes pratęsti šimtmečiais. Ne, nieko gražesnio nėra ir nebus, kaip ano tolimo, palikusio Kauno skambantieji sekmadienio rytai.

Bet dar ne viskas, ką norime pasakyti. Toji senojo Kauno aikštė nesivadintų Rotušės aikšte, jeigu joje nebūtų rotušės, miesto valdžios rūmų, dailėsnių gal ir už anas bažnyčias, jei ji neturėtų bokšto, aukštesnio už visus miesto bokštus. Rotušė stovi aikštės vidury, neužstatyta jokiais mūrais, tik apsupta žalių kaštanų ir klevų vainiku. Balta, lyg kasdien prausiama, procingų išmatavimų, grakšti, liekna, lyg gulbės kaklas. Gal už tai ji ir gavo Baltostos gulbės vardą.

Dągirdo gatvė Kauno senamiestyje

muno iki rotušės praeini, kol išskaitai bokšto laikrodžio romėniškais skaitmenimis valandas ir minutes (laikrodžio nepataisoma ypatybė — vėluoti), jau ir visa gatvelė, ir atsimušį į duris, pro kurias vaikšto labai rimti miesto tėvai. Gatvelė net labai siaura, abiejose jos pusėse mūrai aukšti, tai eidamas jau tiesi lyg slinktum tarpekliu arba tuneliu.

Tado Daugirdo gatvelės neminėtomėm, jei joje anais laikais nebūtų gyvenę du neatskiriami draugai: Lukas ir Pūkas. Lukas buvo metų naštos palenktas, bet žvalus ir gyvas senukas, o Pūkas irgi seniai gyvenęs ištikimas sargas, vilkinis šuo. Pūkas turėjo veik visai juodą blizgantį kailį, o pakaklėj vertą dėmesio elegantišką baltą lopinėlių.

Luką visi kaimynai pažinojo kaip sąžiningą, paslaugų, patikimą smulkių bažnytnių reikmenų katedros šventoriuje prekiautoją. Kiekvieną sekmadienio rytą ir pavakariais prieš mišparus Lukas ramiu žingsniu įstrižai Rotušės aikštę stumdavo savo vežimėlį ant dviejų ratų, o jo prieky iškilmingai, oriai uodegą vingiuodamas, rodė kelią Pūkas. Laikas nuo laiko šunelis sustodavo, atsigriždavo į šeimnininką, patikrindavo, ar viskas tvarkoj, ir vėl tęsdavo kelionę.

Prie katedros kryžkelėj stoviniavęs policininkas nuo seno pažinojo tuos du bičiulius. Nusisypsojęs apsidairydavo, jei kas važiuodavo, sustabdydavo ir ranka parodydavo jiems laisvą kelią.

Šventuriuje tuo laiku būdavo dar tuščia. Lukas tuoj už šoninių vartelių atskleisdavo savo atsivežtą dėžę, ištraukdavo sudedamąjį stalėlį ir išdėstydavo šventųjų paveikslus, maldaknyges, žvakes, medalikėlius, rožinius. Pūkas gi pagal savo seną įpratimą ir pašaukimą dešimt ar daugiau kartų apibėgdavo šventorių, apuostydavo kiekvieną kampelį, įsitikindavo, jog pavoju nėra ir laukdavo iš savo šeimnininko sutarto ženklų, jog žmonės jau pradeda rinktis, ir jam iš šios šventos vietos reikia dingti.

Nuobodubūdavo šuneliui vienam namie

ir jis kokį šimtą kartų atslinkdavo iš Daugirdo iki Valančiaus gatvių, kad nors pro vartelius iš tolo galėtų žvilgtelti į Luką. Lukas tuo laiku būdavo labai užimtas. Pirkėjų niekad netrūkdavo. Prie jo staliuko prisitardavo net katedros kanauninkai ar pralotai, o kartą Pūkas matė, kad su Luku rimtai šnekėjęsi ir pats arkivyskupas. Nuo tada šunelis dar labiau gerbė ir saugojo šeimnininką, dar stropiau eidavo savo pareigas, garsiau lodavo, kada, jo manymu, to reikėjo, kai į ju kiemą užsukdavo nematytas, įtartinas žmogus.

Teisybė, kartais kaimynai Lukui skųsdavosi dėl šuns lojimų, bet ne taip labai. Lukas tik atsakydavo: "Gerai, gerai, aš įspėsiu". Tuo visa byla ir baigdavosi. Zvirblis ir tai čirškia, rodo savo galybę, o kas būtų iš šuns, jei jis ne- lotų. Jeigu kada kaimynai girdėdavo Pūką smarkiai lojant, visi žinojo, kad į kiemą įsuko koks apdriskėlis, elgeta arba išsipudravęs, išsikvepinęs miesto dabita. Vasaros mėnesiais šunelį erzindavo dar toks ledų nešiotas. Ateidavo prisirišęs balta priejuoste, ant galvos užsidėjęs medinę dėžę ir kiemo vidury sušuk-

davo: "Leduqu..." Pūkas, kad ir už mylios būtų, tuoj atsirasdavo prie prekiautojo ir, rodos, jį praris. Sprukdavo pro vartelius nekaltas žmogus, keikdavo savo amata, o dar labiau šunų veislę, bet, viską užmiršęs, kitą savaitę vėl pasirodydavo. Vėl ta pati drama ar komedija.

Dar labiau Pūką erzindavo, kai kur nors Daugirdo gatvelėj ar net ir kaimynystėje pasimaišydavo toks peilių galandytojas ir savo tekėlu pradėdavo cirpinti, kibirkštis spraksėti, griežti, kad net sveikam imdavo dantis gelti. Tada šunelis parodydavo visą galybę, o žmogus, užsikoręs ant pečių savo griozdą, smukdavo iš tos miesto dalies.

Su kitais kaimynais Pūkas gražiai sugyveno. Kasdien matydavo, kaip aplink vaikščioja rimti, susikaupę, baltaplaukiai kanauninkai ar pralotai, kartais per aikštę praeina tikra procesija; keli šimtai jaunų klierikų. Rotušę lankydavo dideli ponai su storom papkėm ir portfeliais.

Kiti Pūko draugai skųsdavosi policininkais (Nukelta į 4 pusl.)

Kauno bazilikos prieangis ir šventoriaus vartai

Nuotra. A. Laucienės

Tai atsitiko Kaune

(Atkelta iš 3 pusl.)

ir tvarkos dabojojais, bet jis — ne. Tie, kurie prie katedros budėdavo, buvo visi jo draugai. Vienas toks aukštasis ir linksmas, Pūku maloniai pašvilpdavo; kitas stiprių pečių, šiltesnėm dienom nebūdavo per daug laimingas, bet visada čiulpdavo mėtinus saldinius ir Pūku numesdavo, trečias iš nuobodumo mėgdavo sukintis ant vienos kojos, sutikęs Pūką paglostydavo ir leisdavo pauzoti savo gumine lazda. Dar šunelis kartais nuslūkinėdavo ir iki Aleksoto tilto, kur turėjo savo draugą, ūgiu patį žemiausią miesto policininką Joną, ir abu paspoksodavo į Nemuno žuvis.

Kad neužmirštumėm pasakyti, Daugirdo gatvės vienoj pusėj šliejosi berniukų gimnazijos rūmai. Malonu būdavo tam kieme pašniukštinėti, susitikti su senais bičiuliais kunigeliais, kurie Pūką ypač mėgo ir kaulą pasiūlydavo dargi neapgraužta. Dažnai kieme žaisdavo ir paaugliai berniukai. Vaikai visur yra vaikais, tai geriau būdavo tada ten nesirodyti.

Kalbant apie tą gimnazijos kiemą, reikia prisiminti vieną ponį. Pūkas žinojo, kad jį didelio pono žmona, ir su ja reikia elgtis mandagiai. Ji kiekvieną dieną, prieš pasibaigiant pamokoms, atvažiuodavo ir kieme kantariai laukdavo sūnaus. Ji visada kramtydavo, o kai pasimašydavo ir Pūkas, duodavo ir jam pyragėlių. Tik jam nepatiko, kad jį nenorėjo žinoti tokio gražaus bajoriško šunelio vardo ir jį šaukdavo kažkodėl "Čiuika". Kai po skambučio vaikai išbėgdavo į namus, jį aukštesnį už save šunelį išsivesdavo namo. Bijoję, kad šunelis nepaklystų, kad jo kas nepagautų. Prezidento ir ministrų sūnus tačiau nebijojo ir linksmai stumdymies su draugais eidavo namo pėsti ir be apsaugos.

Esant gražiam orui, Lukas su Pūku išeidavo pasivaikščioti Nemuno pakrantėm iki pat Santakos. Gražesnės vietos vakariniam poilsiui negalima buvo sugalvoti. Ten sutikdavo daug jaunu ir nelabai jaunu žmonių. Atmintinas buvo Pūku vienas ponas iš tos pačios Daugirdo gatvės, kai ir jis išeidavo pasivaikščioti su aštuoniom dukterim. Pūkas pradėjo manė, kad jos yra iš prieglaudos ar mokyklos bendrabučio — visos vienoda uniforma aprenčtos ir labai rimtos. Tas ponas turėjo juoda barzdą, buvo labai garbingas ir žinomas, kad prieš jį visi kėlė kepurės.

Manote, kad šunelio gyvenime tik tokie gražūs dalykai ir dėjosi? Nors Kaunas ir labai humaniškas, ramus miestas, bet pasitaikydavo ir kitokių atsitikimų. Vieną saulėto rudens dieną Pūkas, grįždamas iš šunų susirinkimo tuščiam Gardino gatvės kieme, pasuko ilgesniu keliu. Juk reikia žinoti, kas mieste naujo. Taigi jis kažkaip atsirado prie gražaus sodelio, aptvorto geležine tvorele. Ten buvo prezidentūra, ir jam buvo įdomu ir tuos baltus rūmus iš tolo pažiopsoti, kad galėtų ką ir kitiems pasakyti apie miesto įžymybes.

Pone karaliau, kas tada jam atsitiko! Jis nepastebėjo, kaip vienu metu jį apsupo du vyrai su tinklais. Baigta! Jokio išsigelbėjimo iš virvių raizgynių, ir beginklis Pūkas atsidūrė šungaudžio vežime, kur tokio pat nelaimingo likimo šeši draugai jau draskėsi ir sienom laipiojo iš nusiminimo.

— O jūs viso miesto apdainuoti policininkai ir kiti gerieji žmonės, kodėl jūs iki šiol neišnaikinate šungaudžių veisles ir neuždarete jį pačių kalėjimą ant ratų. Galingiausias prezidentė, kuris tu čia pat už tvoros ir tvarkai visą šalį, tark tik žodi, ir mes būsim laimingiausi pasauly šunys. Pasigailėjimo, pasigailėjimo!

Gal kas atsimena, kad kitoj gatvės pusėj nuo prezidentūros buvo kiti balti rūmai, dar didesni, ir ten mokėsi daug gražių mergaičių. Jos tada stoviniavo, slampinėjo savo kieme, šaligatviais ir matė tą tragišką atsitikimą. Tos mergaitės buvo dorų tėvų dukros, ruošėsi būti gerom motinom ir mokytojom, tai jom labai suskauto širdys. Kelios jų atsiskyrė nuo visu, pribėgo prie šungaudžių ir šaukė:

— Tenai, tenai kieme, už to mūro slepiasi net trys šunys. Skubėkite!

Sungaudžiai žinojo savo amatą ir jų nereikėjo dukart šaukti. Sugriebė savo baisius įrankius ir, lyg sparnus įgavę, nuskrėjo.

To tik ir reikėjo: kai šunų neprieteliai dingę už mokyklos vartų, mergaitės greit priėjo prie vežimo, atidarė šunų kalėjimo dureles, o tie žinojo, kas reikia daryti. Greičiau

negu skrieja kulkos, septyni šunys išlakstė į visas aštuonias miesto puses. Laimingesnės minutės visame šunų gyvenime, tur būt, nebuvo. Džiaugėsi tuo ir gimnazistės, gal būt ir visas miestas. Nesidžiaugė tik tie du niekadėjai šungaudžiai ir jei būtų galėję, būtų sugaudę ir uždarę į savo vežimą visas miesto mergaites.

Taip gyvenimas, linko Pūku nuo neatmenamų laikų, nuo pasaulio sutvėrimo dienos, ir greičiausiai, turėjo tęstis iki pabaigos, o gal ir niekad nesibaigti, jeigu būtų neatsitike, ko mūsų šunelis nei nesapnavo.

Buvo labai saulėta vasaros diena. Tą rytą Daugirdo gatvės kieme rinkosi berniukai gražiau pasipuošę ir greit išsiskirstė, nebuvo kada žaisti, baigėsi mokslo metai, kiemas liko tuščias, ir taip turėjo būti visą vasarą. Buvo labai tylu.

Į vakarą viskas pasikeitė. Pūką išgąsdino nepaprastas triukšmas, tarškėjimas, lyg būtų pradėję šaudyti visi miesto kareiviai. Neužilgo pro Rotušės aikštę ir tilto pusę pasuko labai dideli geležiniai vežimai. Jie slinko, važiuo miesto gatvėm, o iš jų kilo kibirkštys. Vežimų buvo daug, be skaičiaus.

Pūkas žinojo savo pareigas ir bandė lojimu įsibrovėlius nugąsdinti, pastoti kelia, bet iš vežimo pakilo nematyta, nepažįstama galva ir jį, šunelį, atsuko ilgas patrankėlės vamzdis, Pūkas išsigelbėjo tik sprukęs į batsiuo Rutiko kiemą.

Kai taip tesėsi ilgą laiką, šunelis išdriso išlįsti ir stebėjo tuos vežimus, nepažįstamus geležinius vežimus. Nuo jų triukšmo drebėjo ne tik langai ir mūrai, bet ir gatvės grindinys. Nieko daugiau gatvėj nematė, tik vieną policininką prie katedros. Tas aukštasis, gerasis vyras, kuris žinojo šunelio vardą ir maloniai pašvilpdavo, stovėjo nusisukęs į šalį ir nosine šluostė akis. Policininkas, o verkė. Turėjo būti kas nors baisiau negu baisu, jei gatvėj, viešoj vietoj, eidamas savo pareigas, verkė policininkas. Pūku labai pagailo to gero žmogaus ir jis prisiartinęs kelis kartus baksstelėjo nosimi, bet policininkas tą valandą jo matyti negalėjo. Pūkas, jeigu būtų galėjęs, būtų irgi verkęs.

Paskui buvo ilga vasara. Ji buvo rūsti ir gąsdinanti, kitokia nei visos anksčiau buvusios. Bet tai ilga ir nuobodi istorija, kurios neverta pasakoti. Kai atėjo ruduo, vieną lietingą sekmadienį Pūku vos neplyšo širdis.

Tą rytą Lukui išdėsčius savo prekes, į katedros kiemą įpuolė keli uniformuoti ir neuniformuoti vyrai ir pradėjo vartyti, ieškoti, raustis, mėtyti Luko šventųjų paveikslus, maldaknyges, o paskui koja paspyrė stalėlių, ir visi medalikėliai, žvakės nuvirto ant patiškusios žemės. Kai vienas tu vyrų ir savo čėbatą bandė pastatyti ant numestų kryželių, Pūku buvo per daug. Nors tai buvo ir šventorius, kur jis turėjo būti kaip šventas ir nepykti, bet tada šoko kaip ant žvėries ir gal pirmą kartą savo gyvenime dantis įleido į piktdario blauzdą.

Staiga Pūku viskas aptemo. Kaip toliau dėjosi, jis neatmena, tik atmerkęs akis pamatė, kad jo gerasis šeimininkas buvo pasilenkęs ties juo ir valė kraujuotą koją ir šoną. Kažkokia moteriškė rinko nuo žemės ir gelbėjo nuo lietaus permirkusias maldaknyges ir šventųjų paveikslus. Luko kakta taip pat kraujavo. Piktųjų žmonių nebuvo.

Į namus Pūkas grįžo Luko vežimėly. Po dviejų savaičių jau galėjo po kiemą strikinėti trimis kojomis, o dar po trijų žemę lieti ir ketvirtąją.

Lukas, užgydęs savo žaizdas, su vežimėliu vėl pradėjo važinėti prie katedros, tik Pūku liepdavo pasilikti namie, juos saugoti, nesimaišyti tarp žmonių.

Blogiau, blogiausia, visų blogiausia atsitiko, kai buvo prasidėjęs žiema. Vieną rytą, su vežimėliu išvažiavęs, Lukas negrįžo iki vakaro, negrįžo jis nei iki kito ryto. Pūku nusibodo jo laukti. Jis buvo alkanas, draskėsi, nerimo.

Aušo rytas, o Lukas negrįžo. Vietoj jo atvyko tokie pat vyrai, kaip aną kartą šventoriuje, išlaužė duris, nepaisydami Pūko protestų. O kad šunelis jiems netrukdytų, uždarė jį į tamsią kamara. Išvertė, išieškojo visą namą, išnešė kad ir mažiausią popierėlį.

Išaušo diena, o Pūko kaukimo kaimynai

Kauno senamiesčio vaizdas nuo garlių prie plaukos

Nuotr. V. Augustino

negalėjo pakęsti, kažkas atidarė kamara, šunelį išleido. Pūkas žinojo, kas daryti ir nukubėjo į šventorių, apieškojo aplink katedrą, Rotušės aikštę. Luko nerado, tik jo uoslė nemalavo, užtikio, atpažino to paties prakaituoto čėbato kvapą, kuris buvo peržengęs ir jų namų slenkstį. Susėkė ir kur tie čėbatai vedė, į kurią miesto pusę.

Taip, jis neklydo. Besišvaistydamas gatvėmis, prie Nemuno užtikio tą patį nemalonų kvapą. Pėdsakai atvedė prie didelių vartų, kurie buvo uždaryti ir ten stovėjo ginkluoti sargybiniai.

Dabar šunelis žinojo, jo uoslė ir nujautimas nemalavo, kad tenai už tų vartų yra ir jo šeimininkas. Ilgai Pūkas aplink slampinė-

jo, selino, šalo, kaukė, bet sargybiniai savo pareigas ėjo labai stropiai, į vidų ir žvirblis nebūtų galėjęs patekti. Savo skundą Pūkas iškalbėjo visokiais, kokiais tik mokojo garsais, už tai jį šoną atsimušė keli plytų gabalai ir prie kojų sužaidavo kulka.

Vėl praėjo naktis, diena ir dar kita, o Pūkas aplink gal šimtą kartų trepsinėjo, sunkiai vilko savo puošnią uodegą. Gretimose gatvėse gyveno geri žmonės, suprato, kodėl tas šunelis nelaimingas, pro langus mėtė kas kaulą, kas duonos plutelę. Tik sargybiniai jį keikė ir taikė akmenimis.

Į vakarą pradėjo snigti, o ramios vietos net gatvėje nebuvo, tai Pūkas pasitraukė kiek atokiau į pusiasalį ties tais geltonais namais.

Apie tyruose žengiantį karavaną

(Atkelta iš 3 pusl.)

gan jų atžagareiviskus potvarkius. Negi dabar daužysi galvą į Kremliaus sieną ir susilauksi Pasternako, Solženicyno, Danieliaus, Almariko ar kitų opozicinių Rusijos rašytojų likimo. To mūsų talentai nenori. Be to, lietuvių kalbos diapazonas, tai ne rusų. Vakaruose rusai turi galybę simpatiku, o lietuvių rašytojų veikalai, kad ir įdomūs savo vaizdingumu, taip ir lieka nežinomi.

Kas skaito J. Baltušio raštus, ypač publicistiką, pastebėjo, kad jis kiekvieną rašinį užbaigia trimtuodamas apie savo meilę Tėvynei Lietuvai. Ir pastarajame laiške draugui Bimbai, po įprastos užgaulojančios semantikos (reakcionieriai, bepročiai, apšaukėliai patriotai, šmeižėjai...), Juozas parpuola ant kelių. Kaip tas vasarų piemu Alyzas, mušasi krūtinėn ir sako: "Toji reakcionierių rūstybė rodo, kad aš, pagal išgales, dorai ir sąžiningai tarnauju savo tautai, savo liaudžiai, savo Tėvynei Lietuvai, kurią mylėjau iš pat jaunystės, myliu dabar ir visa širdimi mylėsiu iki karsto lentos". Kokia įspūdinga malda! Koks vaiskus doriausiu gelmių prasiveržimas! Bet kam to reikia? Juozas tirada man primena karaliaus Lyro dukrelės Gonerilės pataikavimą tėvui. Ir Gonerilė, reikalo skatinama, savo meilę tėvui kėlė į padangę, kitais žodžiais, muilino akis. Vėliau dėl tos meilės Lyras prarado namų židinį, apako, pamišo ir mirė, neapsakomos širdgėlos pakirstas.

Palikau Lietuvą skaudančią širdimi. Bėgau į Vakarus ne nuotykiu, ne turto ar garbės ieškodamas. Bėgau norėdamas išsivaduoti nuo Stalino ir Berijos keršto, nuo vadinamo broliško rusų tautos glėbio. Daugelis mano tautiečių anksčiau padarė tą patį, nes teroras, kurį lietuvių tauta patyrė pramojo bolševikmečio metu, liko sąmonėje kaip neišgydoma

Pro Karmelitų bažnyčią pasiekė smėlėta, krūmais apaugusį plotą, kur vasaromis tūkstančiai miestiečių šildosi saulėje. Dabar ten buvo tuščia, labai tuščia ir ramu.

Krūmus ir geltonuosius rūmus skyrė plati ir gili vandens juosta, Nemuno įlanka, dar nespėjusi užšalti. Tenai žiemai buvo pastatyti laivai. Iš po krūmų Pūkas galėjo stebėti kiek tik nori nelaimingus rūmus, kur už aukštų, užkalto langų buvo geriausias pasaulio žmogus.

Alkis, šaltis, ir draugo netekimas jį kamavo, kankino, ir Pūkas savo nelaimę pačiam Dangui norėjo išpasakoti dideliu, galingu balsu. Jo kaukimas tačiau įkyrėjo anų rūmų sargybiniams, ir vos tik ėmė žvisti, į krūmus iš anapus vandens pasipylė eilė kulku, o netrukus du tokie pat medžiotojai pasirodė ir netoli jo, šmikštinėjo ir ieškojo aukos. Šuniška gudrybė išgelbėjo, ir Pūkas iš paskutiniųjų jėgų šoko, įlėkė į netoliese stovintį apleistą laivą ir tarp apdangalų pasislėpė.

Rytas buvo saulėtas, ir du berniukai vaikščiojo prie Nemuno vasarą pamėgtais takais. Slampinėjo tarp krūmų, prisiminė, pasakojo, kaip jie čia maudydavos, kalbėjo apie ateinančios vasaros malonumus.

— Žiūrėk, kas ten?

— Šuo. Negyvas. Vargšas!

— Koks gražus, juodas, tik lopinėlis paklklėj baltas. Galvą pasidėjęs ant priekinių kojų, akys atmerktos. Atrodo, lyg gyvas ir žiūri kažkur į toli.

— Mokykloj pasakojo, kad šunys, kaip ir žmonės, gali mirti iš širdies skausmo. Kažin, ar tai gali būti teisybė?

— Žinoma. Tokių atsitikimų buvo ir dar bus daug.

giuotų modernios autostrados, ūkiai lūžtu nuo javų, bekonų, pievingų karvių. Nebūtų girtuokliavimo epidemijos. Chuliganizmo. Nebūtų nuolatinio valstybės turto grobstymo ir chroniškos spekuliacijos, kurią gimdo prekių stoka. Taip pat išnyktų buitinė apatija. Išnyktų ir tie nežmoniški muštai, kuriuos Maskvai kaip pabaudą sumoka užsienio lietuviams, siųsdami dovanas savo mylimiems tautiečiams.

Prileiskime, kad Lietuva be Kremliaus altruistinės paramos gal ir nebūtų pasiekusi dabartinių laimėjimų. Tegu šiuo atžvilgiu J. Baltušis būna teisus. Sakykime, Lietuvoje stigtų Donbaso anglies, traktorių, Gruzijos vyno, ikrų, kai kurių žaliavų, vienos kitos jėgaines, fabriko, vieno kito pastato ar Lenino paminklo. Tegul būna taip. Bet argi mes savo tautos laisvę turime pardavinėti Rusijos valdovams už kombainus ir arbūzus. Ar už sostinės "gražinimą" turime atiduoti visą kraštą. Čia labai tinka P. Cvirkos "Zemės maitintojos" herojės Monikos pasakymas: "Verčiau vienąkart per dieną ėsime — po-

(Nukelta į 5 pusl.)

NOW...

Earn interest from date of deposit to date of withdrawal on Regular Passbook accounts.

INTEREST COMPOUNDED DAILY. PAID QUARTERLY. We pay highest rates permitted by law.

ASSETS OVER \$160,000,000
RESERVE OVER \$14,500,000

STANDARD FEDERAL

SAVINGS and LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO
4192 ARCHER AVENUE AT SACRAMENTO • CHICAGO, ILLINOIS 60632 • 847-1140
SPECIAL OFFICE HOURS CHRISTMAS EVE, December 24, 1971
9:00 A.M. to 1:00 P.M.

MŪSŲ KALBA

RED. DR. PR. SKARDZIUS

Kas iš tikrųjų yra kabartis?

G. Krivickienės rinkinio *Vilnius liaudies dainose* pridėtame žodynėlyje kabartis nusakomas trumpai: "kilimas (prie altoriaus)", ir jo reikšmė pavaizduojama liaudies dainos pastraipa: Oi statys tave ant kabarties, o aš jauna prieg šalelei. Tolimesnė tos pat dainos pastraipa dar paryškina: O jau tave jauną šliūbavos, o aš jauna gailiai verksiu. Ši daina V. Krėvės-Mickevičiaus 1908 m. užrašyta Valkininkų parapijoje ir paskelbta 1923 m. *Tautos ir žodžio* pirmojoje knygoje. Šio žodžio reikšmė paaiškinta taip, kaip ir *Lietuvių tautosakos* (1962) pirmajame tome (811 psl.), ir aš, ruošdamas žodynėlį, daugiau šio žodžio kilme nesidomėjau. Didžiajame *Lietuvių kalbos žodyne* iš Valkininkų duodamas kabartas "kilimas" (An kabarto stovėdama, aukso žiedus mainydam, mainysiu žiedelį su jaunu berniuku) ir iš Merkinės koberčius "paaukštintimas su kilimu jaunavedžiams sustoti per suutuoktūves"; Stosi ant kabarties, o aš jauna prieg šalelei, elna vargonukas ant vargonų grajytie (iš *Tautos ir žodžio* pirmojo tomo to pat liaudies dainų rinkinio). Kilimo šis žodis yra kilęs iš lenkų *kobierzec* (vs. km. *kobierca*) arba gudų *koberec*. Lenkų *kobierzec* visų pirma yra

"gražus, spalvotas, dažnai pūkinis audinys, vartojamas asloj patiesti arba sienoj pakabinti, patiesalas, divonas, kilimas", bet dažnai yra ir perkeltinė reikšmė, pvz.: *kobierzec* "šliūbas, sutuoktūvė", *na kobiercu* "susituokiant, susituokimo metu, sutuoktūvė" (jūtro staniesz na kobiercu. diš przysięgli sobiena kobiercu).

Paprastai slavų balsis o lietuvių kalboje pavertiamas i, pvz. *kamara* iš *komora*, *kaminas* iš *komín*, *kapa* "60 vienetų" iš *kapá*, *macnas* iš *mocny* ir kt. Todėl lenkų *kobierzec* arba gudų *koberec* paprastai lietuvių kalboj galėjo pavirsti į *kabarčius*, vėliau *kabartis*; dėl galinės pgl. *čepčius* "seniau ištekėjusių moterų nešiota kepuraitė" (iš gudų *čepiec* ar lenkų *czepiec*) ir kt. *Koberčius* turėtų būti vėlesnis, šviežesnis skolinys. Kaip šalia *kabarčius* (*kabartis*) aiškintinas kabartas, tuo tarpu man nevisai aišku, Bet jdomu, kad šis žodis pažįstamas ir tolimesnėse slavų kalbose, pgl. čekų *koberec*, sen. čekų *kober* šalia *koberec*. Sakiniai *kob-* kitose slavų kalbose atliepia *kov-*: rusų *kover*, ukr. *kover* ir *kober* ir kt. iš čia yra atsiradęs ir mūsų *kauras* "patiesalas, kilimas". Tolimesnė šio žodžio kilmė dar nėra kaip reikiant išaiškinta.

P. S.

Detalė iš P. L. Instituto absolventų vakaro: JAV LB švietimo tarybos pirm. Jonas Kavaliūnas (dešinėje) įteikia absolv. Rimui Černiui lietuviškojo švietimo premiją.

NE DIALOGUI, O DOKUMENTACIJAI

Argi "Draugas" atsiprašė savo skaitytojų, K. Bradūno eilėmis išsirekęs, kad rusai naikina Čiurlionį? Argi jie atsiprašė V. Mykolaičio — Putino poezijos mylėtojų paspausdinę politikuojančių davatų falsifikuotus, meniškai menkus eilėraščius, priskyrę juos didžiajam poetui ir tuo pačiu suniekinę jo vardą?

Vytautas Ingautas

"Gimtasis kraštas", Nr. 50, Vilnius, 1971 m. gruodžio 9 d.

A. Sidorovas
TSRS MA narys korespondentas
F. Rozineris
Literatas

"Literatūra ir menas", Nr. 37, Vilnius, 1971 m. rugsėjo 11 d. ("Literaturnaja gazeta")

LIAUDIES DAINA

Nuo Baltijos jūros lig Vilniaus kalnelių
Dejuoja lietuviai maskolių naguos.
Su ašarom gula, su ašarom kelia,
Tik vėjai, tik audros jų širdis paguos.

Budėkit, Žemaičiai,
Budėkit, Aukštaičiai,
Budėkit, Dzūkija, budėkit, Sūduva!
Pakils audros, vėjai,
Ir žus mūs skriaudėjai —
Atgims dar gražesnė laisva Lietuva!

Iš bočių sodybų išvarė mūs brolius,
Išniekino brangius senolių kapus
Pavergęs mūs žemę raudonas maskolius
Mūs amžinas priešas ir buvo ir bus.

Budėkit, Žemaičiai ir t. t.
Į tolimus tyrus plateaus Kazachstano
Jie grūda mūs brolius, Tėvynės vaikus.
O ten, kur iš seno lietuviai gyvena
Atvarė kolchozninkų juodus pulkus.

Budėkit, Žemaičiai ir t. t.
Bet jau nebeilgos vergovės mūs dienos
Jau artinas keršto rūsti valanda.
Pavirs tuoj griuvėsiais kalėjimų sienos,
Kovoj žengs į laisvę lietuvių tauta

Budėkit, Žemaičiai,
Budėkit, Aukštaičiai,
Budėkit, Dzūkija, budėkit, Sūduva!
Pakils audros, vėjai,
Ir žus mūs skriaudėjai —
Atgims dar gražesnė laisva Lietuva.

V. Mykolaitis - Putinas

"RŪSCIOS DIENOS",
"Sakalo" leidinys,
Kaunas, 1943 m.

LIETUVIŠKO ŠVIETIMO PREMIJA

DOMAS VELIČKA

Šios rūšies premija, regis, bus pirmoji lietuvių išsvijios švietimo istorijoje. Ji yra 500 dol. dydžio, skirta liuanistinių mokyklų mokytojų praeigūnui ugdyti, o tuo pačiu ir iškelti švietimo reikšmei, kuri tebėra nužeminta ligi apgailėtino lygio. Gi lietuvišbės išlaikymo veikloje lietuviškojo švietimo reikšmė nėra nė kiek mažesnė už reikšmę kitų kultūrinių apraiškų, kurios jau ne nuo šandien premijuojamos. Šią pirmąją švietimo premiją suorganizavo JAV LB švietimo taryba, bendradarbiaudama su Pedagoginiu liuanistikos institutu ir Lietuvių fondu.

Šiais mokslo metais lietuviškojo švietimo premiją laimėjo Pedagoginio liuanistikos instituto absolventas Rimas ČERNIUS, kaip stropiausiai visus trejus metus lankęs ir geriausiai pažymiais baigęs tą institutą. Premiją jam įteikė švietimo tarybos pirm. Jonas Kavaliūnas 1971 m. gruodžio 11 absolventų vakaro

proga Chicagoje.

Rimas Černius šiuo metu lanko The University of Chicago, kur studijuoja filosofiją, o šeštadieniais dirba Chicagos Aukštesniojoje liuanistinėje mokykloje. Čia jis dėsto lietuvių kalbą ir literatūrą.

Kiek žinoma, lietuviškojo švietimo premija bus periodinė ir, galimas dalykas, palaipsniui didinama. Ją galės laimėti bet kuris P. L. Instituto studentas, stropiai lankydams ir geriausiai pažymiais baigdamas Institutą.

Yra vilčių, jog panaši premija galės būti suorganizuota ir šio instituto neakivaizdinio skyriaus studentams. Gi taip pat yra vilčių, jog ir visa gyvoji lietuvių visuomenė išties švietimo tarybai savo pagalbą randa kaip visada, taip ir dabar, kada lietuviškasis analfabetizmas supa mus visus ir iš visų pusių, naikindamas lietuvių tautą. Taika Lietuvai reikalinga kaip vasaros žaluma mažam paukšteliai. Visų pirma reikėtų gražiai paprašyti broliškos rusų tautos (galingųjų galima tik prašyti) taikingai atitraukti iš Lietuvos savo kariuomenę, atšaukti visus vietininkus ir pareigūnus ponus barabonus. Tegu būna malonūs ir nesikiša į mūsų lais-

Apie tyruose žengiantį karavaną

(Atkelta iš 4 pusl.)

ny pastumdėliais nebūsimė". Žodį "ponų" šiandien tenka keisti į "rusų". Rusų pastumdėliais lietuviai būti nenori. Taip galvoja Monika. Taip galvoja ir 99 proc. lietuvių, įskaitant ir komunistus. Gal ir pats J. Baltušis širdies gėlmėje trokšta visiško atspalaidavimo nuo svetimtaučių priežiūros.

Savo laiško įžangoje J. Baltušis rašo: "Siek tiek tenka pasidarbauti Lietuvos Taikos gynimo komitete. Šio komiteto pirmininku ilgus metus buvo šviesus žmo-

gus, puikus poetas Teofilis Tilvytis. Jam mirus — pirmininko pareigos patikėtos man." Šia proga norėtusi nuoširdžiai pasveikinti pirmininką ir palinkėti jam taikos labai pasidarbauti kuo daugiau. Taika Lietuvai reikalinga kaip vasaros žaluma mažam paukšteliai. Visų pirma reikėtų gražiai paprašyti broliškos rusų tautos (galingųjų galima tik prašyti) taikingai atitraukti iš Lietuvos savo kariuomenę, atšaukti visus vietininkus ir pareigūnus ponus barabonus. Tegu būna malonūs ir nesikiša į mūsų lais-

ve, tegu toleruoja mūsų skirtingą pasaulėžiūrą ir žmonių religinius įsitikinimus. Lietuviai patys sugeba valdytis. Prašymas gana kuklus, ir jį surašyti geram rašytojui nesunku.

Vargu, ar šia linkme bus nukreiptos Taikos komiteto pastangos. Kol kas tenka ir toliau atidžiai stebėti Lietuvos karavano judėjimą plačiuose Tarybų Sąjungos tyruose. Gal kada nors pavargę kupranugariai išbrisi iš troškių smėlio marių, gal pasieks laisvės oazę ir nusimes aptingusius svetimtaučius varovus. Tos dienos laukia visa Lietuva.

APIE KOMEDIJĄ RIMTAI

Vytauto Bagdanavičiaus laiškas Algirdui Landsbergiui

Vakar mačiau Jūsų "Paskutinį pikniką" ir jaučiu malonumą Jus už jį pasveikinti. Dramos menas mus gana sunkiai vystosi, bet su šiuo veikalu Jūs esate labai vertinga išimtis. Tiek veikalas tenka, tiek jo visa konstrukcija man labai patiko. Jo konstrukcija liudija, kad Jūs suvokiate, kas yra dramatis kūrinys. Tai nėra tas pat kas romano ar poemos inscenizavimas. Jūsų veikalas turi klasiškinės dramos sąrangą. Po pirmo veiksmo aš maniau, kad jis bus paprasta banalybė. Bet su antruoju ir trečiuoju veiksmu dalykai nepaprastai pasitaisė. Jei gali tai pasakyti apie dramatinį kūrinį, tai didelis komplimentas. Paprastai būna priešingai: pirmas veiksmas daug pažada, o paskui iš to visko išeina burbulas.

Ir idėjinė veikalo pusė mane žavi. Iš jo išėjęs aš prisiminiau Šv. Rašto Eklezjinės knygos (32,5) sakinį: "Non impediatis musicam" (Nekliudyk muzikai). Tai kažkurio pranašo patarimas Izraelio valdovui. Gal kas sakys, kad jaunimo ir senimo susitaikymas čia yra psichologiškai nepagrįstas; bet jis yra pagrįstas struktūriškai. O tai ir pakanka dramatiniam veikalui. Svarbu, kad sprendimo reikalingumą žiūrovas pajustų ir kad jis, kaip šiame veikalas pasaulyje atitinkanti struktūra, būtų įtikinantis. Tokiu šis senimo pakvietimas būti menežieriu ir yra.

Yra ir daugiau gerų idėjų šiame veikalas. Man patinka kad tarp kunigo ir pasauliečio susitaikymo vaidmenį suvaidina bedievis. Gal kiek per greitas jo paties pasitaikymas, tačiau jo tarpininkaujanti funkcija gali būti gerai išaiškinta, kaip pagrįsta. Iš viso, pasauliečio nepakankami santykiai su kunigu šiame veikalas yra labai gerai Jūsų pagauta tema, kaip šių laikų aktualybė. Jūs nesivaržote ją suvokti ir kaip Bažnyčios problema

platesne prasme, kuri šiandien kyla po II Vatikano susirinkimo. Visa tai pristatoma besikeičian-pas mus gana sunkiai vystosi, bet su šiuo veikalu Jūs esate labai vertinga išimtis. Tiek veikalas tenka, tiek jo visa konstrukcija man labai patiko. Jo konstrukcija liudija, kad Jūs suvokiate, kas yra dramatis kūrinys. Tai nėra tas pat kas romano ar poemos inscenizavimas. Jūsų veikalas turi klasiškinės dramos sąrangą. Po pirmo veiksmo aš maniau, kad jis bus paprasta banalybė. Bet su antruoju ir trečiuoju veiksmu dalykai nepaprastai pasitaisė. Jei gali tai pasakyti apie dramatinį kūrinį, tai didelis komplimentas. Paprastai būna priešingai: pirmas veiksmas daug pažada, o paskui iš to visko išeina burbulas.

Sugebėjimas įžvelgti kažką bendro tarp prasidedančių hipi išvaizdų ir besibaigiančio papirpų piknikų papročio suponuoja toli siekiančią vaizduotę, kas yra labai geras įrankis dramaturgui. Jos dėka jums pasisekė sudaryti struktūrinę atomazgą šiam dramatiniam kūrinui.

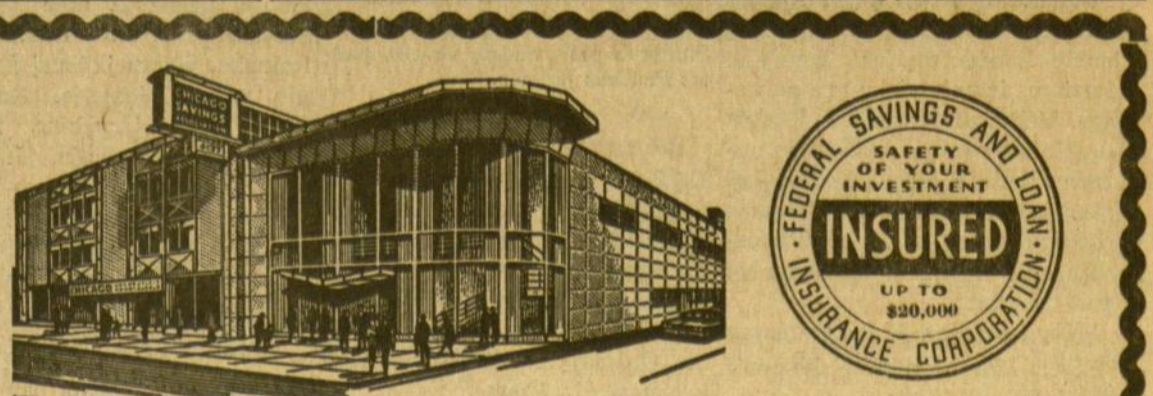
Su geriausiais linkėjimais 1971 m. lapkričio 29 d. Vytautas Bagdanavičius

MEDICINISKOJO ŠVIETIMO KONGRESAS

Chicagoje vasario 3-6 d. Palmer viešbuty įvyks JAV mediciniško švietimo kongresas, kurį šaukia Valstijų mediciniškų tarybų federacija, Ligoninių mediciniško švietimo sąjunga ir Medicinos švietimo taryba.

NAUJA LIGA

JAV sveikatos institutas skelbia apie naujai pastebėtą ligą — idiopatinę hipogeuziją. Ji skonio ir uoslės pajautimą tiek sužaloja, jog žmogus tegali justi tik labai stiprius kvapus ar skonius. Maistas tokiame ligoniu turi piuvėnų skonį ir nosis nepagauna net dujų kvapo. Gelbsti panaudojimas zinko sulfato.

Chicago's Taupymo Bendrovė turi įvairiausių moderniškai įrengtų taupymo skyrių, lengvas pri-važiavimas, greitas patarnavimas, net du kiemai automobilams pastatyti, saugumo dėžutės ir kitokie parankumai. Chicago's Taupymo Bendrovė yra ne tik lietuvių sostinė, bet ir visų Amerikos lietuvių ir jų organizacijų centras. "The Presidential Room" puiki vieta organizacijų susirinkimams bei mažiems banketams teikiama veitui.

6% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF \$5000.00 OR MORE 2 Year Maturity	5 3/4% PER ANNUM ON CERTIFICATES OF \$1000.00 One Year Maturity	5% PER ANNUM ON ALL PASSBOOK ACCOUNTS

- ★ AR JOSŲ NAMAS YRA PER MAZAS JOSŲ SEIMAI?
- ★ AR JOSŲ KROSNIS PASENO?
- ★ AR VASAROS KARSCIAMS UZEJUS NENORETUMET KVEPUOTI GRYNU SALTU ORU?
- ★ CHICAGO TAUPYMO IR SKOLINIMO BENDROVE duoda pasko-las prieinamoms ir patogiomis išlygoms, \$500.00 ir daugiau, bet kokiems namų pagerinimams. O gal jums reikalingi pinigai kitiems reikalams? Arba gal norite įsigyti nuosavą namą, jei iki šiol jo neturite ir jums nusibodo mokėti aukštas nuomas?

BET KOKIAIS FINANSINIAIS REIKALAIS KREIPKITES Į

Chicago Savings and Loan Assn.

PHILOMENA D. PAKEL, Pres.

6245 SO. WESTERN AVE. TEL. GR 6-7575
HOURS: Mon. 12 P.M. to 8 P.M. Tues 9 to 4. Thurs. and Friday 9 to 8. Sat. 9 to 12:30.

NAUJI LEIDINIAI

● **Juozas Kralkauskas, VAIS-VILKAS.** Romanas. Išleido Lietuviškos knygos klubas 1971 m. Aplanko piešinys dail. Zitos Sodeikienės. Knyga 234 psl., kaina \$4.50, gaunama "Drauge".

"Vaišvilkas" yra Kralkausko mindauginės trilogijos trečiasis romanas, kuriame pagrindinis veikėjas jau nėra pats Mindaugas, bet nužudytojo karaliaus likęs gyvas sūnus Vaišvilkas. Kadaiše buvęs valstybės kūrimo talkininkas tėvui, paskui vienuolis, Vaišvilkas dabar tampa be galo tragiška figūra, kai jam reikia būti ir keršytoju, ir valdovu, ir vėl vienuoliu, ir žmogžudžio auka.

Savo įtampos stiprumu, psichologiniu gilumu ir anos epochos būtinėmis spalvomis šis pastarasis Kralkausko romanas autoriui ar tik nebūs geriausias pasisekęs. Sakinys ir žodis iš karto pagauna skaitytoją ir jo nepaleidžia iki paskutinės eilutės.

● **Stasys Yla, A PRIEST IN STUTTHOF.** Human Experiences in the World of Subhuman. Authorized translation from the Lithuanian by Manyland Books and by Nola M. Zobarskas. Introduction by Charles Angoff. Manyland Books, New York, 1971. Library of Congress Catalog Card No. 74-155463. ISBN 0-87141-034-6.

Tai stambi, didelio formato, 300 psl. knyga. Leidinys yra 1951 metais lietuviškai išleistos knygos "Žmonės ir žvėrys" angliškoji versija. Autorius čia sukrečiančiai vaizduoja mūsų intelektualų ir kitų įvairiausių žmonių kančias ir paniekimą nacių koncentracijos lageryje, kuriame ir pats viską yra pernešęs. Veikalas yra ne tik tikslus naikinimo stovyklos butinis aprašas, bet ir gili psichologinė studija, vaizduojanti žmogaus dvasios situaciją, kada akivaizdžiausiai susiduria niekšybė su pasiaukojimu.

Knygos kaina \$7.95, gaunama ir "Drauge". Aplanko piešinys Pauliaus Jurkaus.

● **AIDAI, 1971 m. lapkričio mėn. Nr. 9.** Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girmius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Leidžia lietuviai pranciškonai. Administracijos adresas: 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y. 11221. Metinė prenumerata \$10.00.

Naujas numeris pradeda Kęstučio Trimako prarastos anketos duomenimis ir gautųjų rezultatų nagrinėjimu. Tai psichologinė studija apie lietuvių išėvųjų tėvų ir studentų nusistatymus. Žurnalas daug dėmesio skiria rašytojo Juozo Grušo 70 metų jubiliejui. Apie Juozo Grušo novelės meną rašo A. Vaičiulaitis. Čia pat iš naujausio novelių rinkinio "Rūstybės šviesa" (1969) Grušo novelė "Kara laite nebuvo protinga". Apie Grušo dramaturgiją gana netrumpą straipsnį duoda dr. Jonas Grinius. Pluoštą Pietų Amerikos poezijos pateikia vertėjas P. Gaučys. Apie filosofą M. Buberio žvilgį į krikščionišką ir žydišką religiją rašo V. Bagdanavičius, MIC. Įdomiai šakota ir apžvalginė žurnalo dalis, kurioje, be kita ko, šį kartą aptariami visi trys (Giliaudis, Kairio ir Barono) partizaninės temos romanai ir spausdinamas Encyclopedija Lituanica pirmojo tomo

vertinimas (jo bus dar ir tęsinys). Žurnalo viršelius puošia dail. A. Tamošaitienės darbų nuotraukos, o puslapius — švedijoje gyvenančio mūsų dailininko E. M. Budrio tapybos.

J. Kralkausko romano viršelis, pieštas Zitos Sodeikienės.

Stasio Ylos anglių kalba išleisto Stutthof'o pergyvenimų viršelis, pieštas Pauliaus Jurkaus.

● **LAIŠKAI LIETUVIAMS, 1971 m. gruodžio mėn. Nr. 11.** Religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Redaguoja Juozas Vaišnys, S.J. Leidžia lietuviai jėzuitai. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata \$5.00.

Kalėdinių minčių pluoštą pradžioje paberia pats redaktorius. Žvilgsnį į meną dar vis kreipia F. Juzevičius, šį kartą kalbėdamas apie Putino romano "Altorių šešėly" pagrindinio veikėjo Liudo Vasario estetines pažiūras. Pats stipriausias žurnalo puslapis, tur būt, yra Danguolės Sadūnaitės poezija. Įvaizdžių kristalinių trapumų, stakatinio žodžio atrinkimu, frazių lengvu sukabinimu ir puikiai sukomponuota kiekvieno eilėraščio struktūra poetė yra pasiekusi mūsų šionykštės poezijos raidoje išskirtinę pakopą. Numeris puošiamas dail. Vytauto Kasulio darbų nuotraukomis.

● **LITUANUS, 1971, Volume 17, No. 3.** The Lithuanian Quarterly. General Editors: Antanas Klimas, University of Rochester; Ignas K. Skrupskelis, University of S. Carolina, Columbia, S. C. Editorial Staff: Jonas Kucėnas, Business Manager; Zina Morkūnas, Technical Editor.

Tai vienintelis tokio pobūdžio mūsų pačių, daugiausia jaunųjų intelektualų, pastangomis leidžiamas žurnalas anglių kalba. Išleina keturis kartus metuose. Metinė prenumerata \$8.00. Redakcijos ir administracijos adresas: Lituanus, P. O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690, U. S. A.

Šį kartą 30 pirmųjų žurnalo puslapių užima buvusio nepriklausomos Lietuvos antrąjo prezidento Aleksandro Stulginskio laiškas, rašyti 1965 - 1969 m. laikotarpyje, grįžus jam Lietuvon iš Sibiro tremties.

Likusi žurnalo dalis paskirta Andrew Ezergerio straipsniui "The Latvian Liberals and the Federative Tradition During the 1917 Revolution" ir Janis Rogainio straipsniui "The Emergence of A Authoritarian Regime in Latvia, 1932 - 1934". Šie du svečių straipsniai užima net 55 psl. iš visų 88 numerio puslapių. Labai gerai, kad redakcija nesiriboja vien tik lietuviais ir lituanistika, skirdama vietas ir kitiems pabaltiečiams, jų specifiškoms ir tik dalinai bendroms visiems problemoms. Tačiau vargu ar vertėtų būti "Lituanus" leidėjams ir redaktoriams tokiems duosiemis, kad patys savam žurnale neatsidurtume tiksliai kampininko vietoje. Argi jau būtume tokie tingūs, kad savam žurnale savais autoriais ir savomis problemomis nepajėgtume nė pusės numerio užpildyti?

Numerio gale dviejų puslapių reoznijoje Ignas K. Skrupskelis dar aptaria latvio Rubulio parašytą ir Notre Dame universiteto išleista knygą "Baltic Literature". Knyga įvertinta gerokai neigiamai.

● **THE MARIAN, December, 1971.** Marijonų leidžiamas iliustruotas religinis žurnalas anglių kalba. Redaktorius kun. A. Mičiūnas, MIC, redaktoriai padėjėjai: kun. A. Naudžiūnas, MIC, kun. P. Činikas, MIC, ir kun. V. Bagdanavičius, MIC. Išleina 5 kartus per metus. Adresas: 4545 W. 63 St., Chicago, Ill. 60629, metams \$2.00.

Vedamajame T. Cranny išryškina, kad malda už vienybę — tai meilės išraiška. V. A. Neff rašo kalėdine tema apie kryžių virš prakartėles. Supažindinant su nauju šventuoju Maks. Kolbe, dedamas popiežiaus pamokslas, pasakytas per Mišias, paskelbiant tą kankinį palaimintuoju, Marijonas Ant. Švedas, misionierius Pietų Amerikoje, pasakoja apie 1863 m. sukilėlį prieš carą kun. J. Kolesinską, vėliau įkūrusį Sv. Jurgio par. Chicagoje. Rašytoja Fl. Wedge išryškina moters vaidmenį Bažnyčioje. Sh. Pearson pasakoja apie negro kunigo motinos pergyvenimus, laikraštiniškas A. B. Haines informuoja apie sv. Bernardo šunis ir jų pagalbą Alpėse.

Aptariami marijonų atnaujintojo arkiv. Matulaičio dvasinio atsinaujinimo pagrindai. L. P. Bell aiškina, kaip meilės darbas galima sau praturtinti Kalėdas. Informuojama apie narotikų žalą. Konvertitė rašytoja V. Mooth pasakoja apie Jungtinių Tautų vaikams gelbėti fondo (UNICEF) darbuotę, Kun. J. Prunskis duoda eilės naujausių angliškių ir lietuviškų knygų apžvalgą, o pats redaktorius — religinio gyvenimo naujienas. Numeris pagražintas daugeliu iliustracijų.

● **MŪŠŲ VYTIŠ, 1971 m. Nr. 3.** Redaguoja Ramunė Kviklytė, 5747 So. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629. Administruoja Jonas Tamulaitis, 3137 S. Kanilwoorth, Berwyn, Ill. 60402. Metinė prenumerata JAV ir Kanadoje \$5.00, kitur — \$3.00. Leidžia Akademinis skautų sąjūdis.

Apie žmogaus vystymąsi ir aplinkos kaitą rašo Ina Užgirdienė. L. Germanienė recenzuoja M. Saulaitytės poezijos rinkinį "Viena saulė danguje". Stasys Zymantas aptaria B. Railos knygas "Versmės ir verpetai" ir "Dialogą su lietuviais". Šių dienų modernųjį meną liečia Dianos Gelaziūtės straipsnis "Modernus žmogus nemirė". Apie lietuvių išėvijo jėgą šneka Algis Zapaaraekas. Aprašyta ir

Poitier gerame kriminaliniame filme STASE SEMENIENE

"The Organization" yra naujasis Sidney Poitier filmas, kuriame jis vaidina sekli Virgil Tibbs. Tai lyg ir tretysis serijinis seklio Tibbs filmas ir pats geriausias iš visų. Stambus, tylus, juodas ir gražus San Francisco policininkas pradėjo savo filmo karjerą su geru kriminaliniu filmu "In the Heat of the Night". Jame jis pamiklino savo šaltą galvoseną ir sąmojų su Rod Steiger, ūmiuoju šerifu iš pietų. O jau antrame filme "They Call Me Mr. Tibbs" jis visai vyraujančiai pasireiškė.

Paskutiniame filme "The Organization", buvęs televizijos režisierius Don Medford suteikė sekliui Tibbs ir visam naujam filmui daugiau energijos bei sujūdimio, ir rezultate išėjo visai entuziastiška programa.

Pasakojimas vykusiai sugalvotas ir įmantriai susuktas apie reformuotų geto "Robin Hood"ų gauką. Tai daugiausia buvę narotikai, sindikato aukos, kurios buvo priverstos pardavinėti heroiną. Dabar jie nutaria smogti atgal, išplėsdami iš sindikato 4 milijonų dolerių vertės heroino žaliavos. Tikėdamies, kad Tibbs yra sąžiningas policininkas, jie įtraukia ir jį į savo būrį. O pasitikėdami juo, jie atskleidžia jam savo planą.

Filmas gana intriguojantis, pilnas aktyvumo. O Sheree North — įdomios našlės rolėje — vaidyba labai puiki ir gyva.

Barbara McNair sugrįžta vėl kaip Tibbs mylinti, bet nuošaliai stovinti žmona. Taipgi George Spell, sūnaus Andy rolėje, pasirodo esąs visos šeimos smegenys. Daug kam patiks šis filmas, kad jis stokoja idealizuojamo "pamokslavimo". Dauguma sindikato gajos kriminalistai yra, visai pakenciamai, baltieji vyrai. Tačiau, jei būtų lukštenama ir ie-

šis filmas yra vienas geriausių metų filmų, kurį galima pamatyti. Filmas skirtas visai šeimai, jauniems su tėvų pritarimu.

komą pamokymo išvados, tai paspaudžiausiai galima pasakyti, kad juodieji ir baltieji yra vienodai terorizuojami organizuoto nusikaltimo.

Nežinomas venecietis
Paskutiniu laiku pasipylė visa serija filmų apie muzikus, mirštančius nepagydoma liga Venecijoje.

NAMŲ TAISYMO DARBAI
Stalniaus, dažymo ir visus kitus darbus atlieka lietuviai — labai prielaima kaina.
SKAMBINTI RE 7-9615

ADELINĖS CARD & GIFT SHOP
Didelis pasirinkimas sveikintinių kortelių: Paramount — Gibson — Rustcraft.
Didelis išrašymas puikų dovanų, kaip tai stiklinių statulėlių.
3456 W. 63rd St. Tel. 778-6604

VIEN TIK DRAUGAS SPAUSDINA
Kokius dalykus vien tik "Draugas" spausdina?
Vien tik "Drauge" gausite geriausių vedybinių kvietimus atspausdintus lietuviškais rašmenimis.

Jaunosios poros iš visos Amerikos siunčia "Draugui" užsakymus spausdinti lietuviškų vedybų kvietimus. Galima pasirinkti įvairiausius popieriaus vožų ir kortelių.
Jei rengiatės į moterystės luomą ir norite gražiausių lietuviškų kvietimų, užsukite į "Draugą". Kiek galite greičiau, atvykite ir pasirinkite.

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY
Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai — pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.
2400 So., Oakley Ave., Chicago
Tel. Virginia 7-7258 - 59

JAUNOMS MARGIOMS GERIAUSIA DOVANA
Jei jūsų mairt yra lietuviš ar kitos kilmės, geriausia vedybinė dovana yra naujai išleista knyga Juzės Daužvardienės

Popular Lithuanian Recipes
Penktoji laida
Ši naujoji laida yra gerokai patobulinta ir dalininko Jono Pili-pausko papuošta.

Visų įprastų lietuviškų valgių receptai yra šioj knygoj. Nurodymai trumpi, aiškia anglių kalba surašyti, ir lengvai įvykdomi.

Kaina tik \$3.00
Užsakymus siųskite:
DRAUGAS
4545 W. 63rd St.
Chicago, Ill. 60629
Persiuntimo išlaidoms prašoma pridėti 25 ct., o Illinois gyventojai prideda dar 15 ct. mokesčiams.

Venecija yra vienas gražiausių miestų pasauly ir filmas, susuktas jame, jau vien dėl to džiuginą aki.

"The Anonymous Venetian" kaip tik pasižymi tuo, ir vien dėl gražių vaizdų galima filmą stebėti.

Tačiau pats filmas yra vienas tu pasakojimų, persunktu nesu- virškinamom tragedijom, kur nuolatiniai verksmai apkarsta li- gi nuobodullo. Muzikas (Tony Musante) lėtai miršta, o moteris, kuri syki buvo jo žmona (Florin-

da Blakan) atvyksta praleisti su juo vieną dieną.

Ju mįslingi pasikalbėjimai vyksta visoje Venecijoje. Daugeusia scenų susukta Piazza San Marco (aiškštėje), o taipgi ir Ri- alto apylinkėje.

Filmas buvo pastatytas ne atostogavimo sezono metu, kai turistai užplūsta Veneciją. Tačiau Venecija ir ne sezono metu yra ža- vi. Pamačius ją ir giedrą, gra- žią rugsėjo dieną, galima įsimy- lėti ir nešioti širdy visą amžių.

Filmas skiriamas visai šeimai. Vaikams su tėvų pritarimu.

PASSBOOK SAVINGS...
the best way to save regularly!
5% a year
Paid and Compounded Quarterly
OUR SAVINGS CERTIFICATES EARN UP TO 6%

see us for **HOME financing.**
AT OUR LOW RATES
WITH REPAYMENT TO FIT YOUR INCOME...
INSURED

Mutual Federal Savings and Loan
2212 WEST CERMAK ROAD CHICAGO, ILLINOIS 60608
PETER KAZANAUSKAS, President Phone: Virginia 7-7747
HOURS: Mon., Tue., Fri. 9-4 Thur. 9-8 Sat. 9-1
66 YEARS SERVING CHICAGOLAND

birth defects are forever unless you help.
give to the March of Dimes
THE SPACE CONTRIBUTED AS A PUBLIC SERVICE BY THE PUBLISHER

UŽSAKYKITE DRAUGĄ JAUNIMUI PAPIGINTA KAINA
Reikia visomis išgalėmis stengtis pratinti mūsų jaunimą skaityti lietuvišką spaudą. Mūsų dienraščio administracija nori jums šiame svarbiame reikale nuosirdžiai padėti.
Jeigu Jūs prenumeruojate "Draugą", o Jūsų vaikai gyvena skyrium ir lanko mokyklą svetimoje aplinkumoje, Jūs galite jiems užsakyti šio lietuviško dienraščio antrąją prenumeratą atskirai, papiginta kaina, gaudami visą trečdalį nuolaidos nuo pilnos prenumeratės kainos.
Ir jaunavedžiams galite užsakyti "Draugą" tomis pačiomis sąlygomis — papiginta kaina. Jūsų sūnūs ir dukros, gyvendami Jūsų namuose, gal skaitė lietuvišką dienraštį. Prateskite šią gražią tradiciją ir jiems atskirą šeimą sukūrus. Visais atvejais pasinaudokite teikiama trečdaliu nuolaida.
Veikime drauge, kad mūsų jaunimas skaitytų lietuvišką dienraštį "Draugą"!
"Draugo" administracija

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE
6% 5%
Mokamas už dveju Me- ty Certificatu sąskaitas Minimum \$5,000.00
Naujas sukūtas divi- dendas mokamas už investavimo sąskaitas
PINIGAI INESTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMČIUS NUO 1 D.
Dividendai mokami sausio ir liepos mėn. 31 d.
VALANDOS: PIRMAD. ir KETVIRTAD. 9 v. r. iki 9 v. v. ANTRAD. ir PENKTAD. 9 v. r. iki 5 v. v. SEŠTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta.

KULTŪRINĖ KRONIKA

Poezijos antologija jau atspausdinta

"Lietuvių poezija išėvijoje 1945-1971 m." Draugo spaustu vėje jau atspausdinta ir vežama išyklon. Spauštuvėje ir rišykoje, prieškalėdiniams darbams susigrūdus, nesusėpta antologija skaitytojams atiduoti, kaip dovana, Kalėdoms. Tačiau tuoj po Naujų Metų, sausyje, knyga bus įrišta ir platinama.

Antologija yra 672 psl. knyga, kurioje sudėta visa, kas geriausio laisvajame pasaulyje mūsų poetų sukurta per pastarąjį dvidešimtpenketmetį. Joje reprezentuojama 78 mūsų poetų rinktinė kūryba, pradedant M. Vaitkum, J. Baltrušaičiu ir kitais, gimusia 19-tam šimtmečiuje, ir baigiant pačiais jauniausiais: R. Bičūnu, Ž. Bilaišyte ir D. Karužaitė, gimusia 1954 m.

Dr. Viktorija Skrupskelytė šią antologiją pradeda savo išsamią studiją "Egzodo poezijos šuoliai." Ji užima 40 knygos puslapių. Antologija redaguota Kazys Bradūnas. Išleido Atėities literatūros leidinių fondas.

Naujas Ant. Maceinos veikalas pristatytas skaitytojams

"Krikščionis gyvenime" veikalų serijoje to paties vardo leidyklos tik ką išleistoji Antano Maceinos knyga "Didieji dabarties klausimai" praėjusį šeštadienį buvo pristatyta skaitytojams "Draugo" redakcijos patalpose, Chicagoje. Šion kultūrinė popietė susirinko gražus būrys šių laikų problemomis besidomintių šviesuolių.

Apie knygos autorių ir pačios knygos apimtį kalbėjo prel. Vytautas Balčiūnas, nurodydamas šiose dienose išskirtinę Antano Maceinos poziciją, daug kur nesutampantią nei su dabarties konservatoriais, nei su avangardiniais, teologais bei Bažnyčios organizacinės plėtmės aiškintojais. Vaizdinga ir labai logiškai argumentuota knygos ištrauką apie Priskilimą iš Evangelijų numitinimo skyrė pasakaitė rašytojas Česlovas Grincevičius. Apie Maceiną kaip poetą kalbėjo Kazys Bradūnas, paskaitydamas ir jo poezijos iš 1965 m. premijuoto rinkinio "Gruodas". Pacitavo ir prof. V. Mykoliaičio-Putino nuomonė apie Antano Jasmanto-Maceinos poeziją. Laišku dėkodamas už prisistatantį Antano Jasmanto-Maceinos poezijos knygą, prof. Mykoliaičis-Putinas 1965 m. rugpj. mėn. 3 d. iš Kačerginės rašo: "Nuostirdžiai dėkoju už atminimą. Antano Jasmanto "Gruodas" vertas užimti lietuvių literatūroje vietą tarp įspūdingiausių, turiningiausių mūsų poezijos rinkinių. Klasinė forma čia slejasi su modernaus žmogaus išgyvenimais bei įvaizdžiais". Popietę vedė kun. J. Prunskis.

Paskaita apie išėvijos romanų moteris

Praėjusį šeštadienio vakarą, Marquette Parko "Menėje", Chicagoje, Algirdas Titas Antanaitis skaitė paskaitą apie mūsų romanų moteris. Prelegentas labai įžvalgiai palietė visą eilę veikalų, kuriuose moteriai yra suteiktas pirmaeilis vaidmuo, arba, nors ir antraeilėje rolėje, savo portreto ryškumu nustelbia net pagrindinių rolių per-

sonažus. Ilustracijai čia buvo paliesti tokie romanai, kaip Jankaus "Namas geroje gatvėje", Barono "Trečioji moteris", Gliaudos "Sikšnosparnių sostas", A. Rūtos "Kelias į kairę" ir "Trumpa diena", Katiliškio "Miškais ateina ruduo" ir kt. Šių ir kitų romanų moteris užgriebiant, nestokojo ir kritiškų pastabų. Paskaitos įtarpams labai tiko liečiamų romanų ištraukos ir linksmesni pokalbiai, publikai viską perteikiant būriui Antrojo kaimo aktorių. Ypač gerai buvo paruošta J. Jankaus romano ištraukėlė, juoston įskaityta akt. Eglės Vilutienės. Štolių ir panašaus pobūdžio kultūrinių vakarų Chicagoje galėtų būti, kad ir toje pačioje "Menėje", ir dažniau. Bet ir publika turėtų jiems parodyti kur kas didesnio dėmesio.

A. Maceina rašo "Šiluvos" autoriui

Artimoje ateity "Krikščionis gyvenime" knygų serijoje žada pasirodyti ir antrasis Stasio Ylos veikalas apie Šiluvą tomas. Tai detaliai įžvalgi istorinė studija apie šią mūsų tautos religinę raidę daug reikšmės turėjusią vietovę. Jau iš anksto skaitytoji bus intriguojančiai įdomi ir prof. Antano Maceinos nuomonė apie šį St. Ylo veikalą. Laške autoriui jis rašo:

"Tavo knyga priklauso tai rūšiai istorinių monografijų, kurių centre stovi vienas dalykas (asmuo, ar vietovė, ar įvykis), bet pro kurį prasiskverbia visa atitinkamo laiko dvasia bei gyvenimas. Ir Tavo Šiluvą perskaičiau labai mieliai. Man ji buvo įdomi savo gražiu stiliumi, epine gausa smulkmenų ir anuo beveik neįaučiamu vaizdavimu epochos visumos. Pasakysiu Tau atvirai: prieš Tavo Šiluvą esu skaitęs tik du šios rūšies veikalus, kurie man taip labai patiko, kaip ir tavasis. Tai buvo knyga apie Vatikano I Susirinkimą (vieno angliškai benediktino) ir apie Talleyrand (irgi anglo autorias). Abu labai panašūs išvidine savo sąranga į Tavo Šiluvą; abu pilni smulkmenų ir todėl įdomūs; abu pro vieną įvykį ir asmenį nušviečia visą epochą. Tu šių veikalų tikriausiai neskaitėi. Todėl man džiugu, kad savaime įspėjai šio žanro savybes ir jas realizavai visai perfect. Jeigu istorikai kiek ir kabinsis, tai nenusimink, nes veikalas vertės nemažina nei korektūros klaidos, nei paklydimai chronologijoje ar vardyne. Argi mun taip jau labai svarbu, ar Talleyrand šlubavo kaire ar dešine koja? Žodžiu, Tavo knyga man patinka, ir dabar lauktu lauku antrojo tomo."

Paparonio 20 m. mirties sukaktį prisimenant

Energingas ir kūrybingas kun. Antanas Šmulskėtyš, žinomas Paparonio slapyvardžiu, yra buvęs Šaltinio, Draugijos, Vilties, Vadovo ir kitų laikraščių bendradarbis, Laisvės redaktorius, eilės istorinių, draminių ir poezijos veikalų autorius, religinės literatūros kūrėjas ir vertėjas. Žinomi jo scenos vaizdžiai: Kitai Pragmais lėmė, jo poezijos knyga — Eilių rinkinys. Paparonis mirė 1951 m. gruodžio 27 d., turėdamas 65 m. amžiaus. Siemet sueina 20 m. nuo jo mirties.

Rusų rašytojas Aleksandras Solženicynas (dešinėje) savo bičiulio redaktoriaus ir rašytojo Aleksandro Tvardovskio laidotuviuose praėjusį antradienį Maskvoje. Šermenys jis čia lydi velionio Tvardovskio našę.

Solženicynas Tvardovskio laidotuviuose

Maskvoje gruodžio 21 d. buvo palaidotas Aleksandras Tvardovskis, žurnalo "Novyj Mir" (Naujasis Pasaulis) redaktorius, sirgęs, berods, plaučių vėžiu ir miręs dėl apopleksijos gruodžio 17, turėdamas 61 m. amžiaus. Tvardovskis buvo žinomas savo pastangomis priveržti iš diktatūrinių suvaržymų ir pasistengė gauti Chruščiovo leidimą išspausdinti Solženicyno veikalą apie darbo vergų stovyklas: "Viena diena Ivano Denisovičiaus gyvenime".

Tvardovskio laidotuviuose dalyvavo Nobelio premijos laureatas Aleksandras Solženicynas, kuris lydėjo velionio našę. Laidotuvėse įvyko Maskvos Novodevičy kapinėse. Solženicynas peržegnojo mirusį ir jį pabučiavo, prieš uždegniant ir išvežant laidotuviams. Nors laidotuviuose dalyvavo taipgi slaptosios ir viešosios policijos atstovai, Solženicynas ir kapinėse, karštą užbėręs sauja žemės, peržegnojo prieš jį užkasant.

Po laidotuvių Solženicynas nuėjo prie netoliese esančio Chruščiovo kapo ir padėjo ten gėlių puokštę. Spauda atkreipia dėmesį, kad tai buvo pirmas Solženicyno viešas pasirodymas po 1964 m., kada buvo nuverstas Chruščiovas. Solženicynas, vienas iš gabiausių Sovietų Sąjungos rašytojų, yra išmestas iš jų rašytojų sąjungos ir jo veikalai "Vėžio palata" ir "Pirmasis ratas" (išleisti užsieny) yra uždrausti Sovietų Sąjungoje, nes juose gana atvirai kritikuojamas Sovietų pareigūnų burokratizmas ir raudonosios diktatūros prievarta (jp)

MIRĖ PRANCŪZŲ MATEMATIKŲ PIRMININKAS

Paryžiuje mirė Prancūzų matematikų sąjungos pirmininkas dr. Paul Levy, 85 m. amžiaus.

NAUJI ATRADIMAI SKIEPŲ SRITYJE

Kaip skelbia Amerikos medicinos draugija, atrandama priemonių prieš virusų sukeltą ligas. New Yorko universitete išvystyti du skiepai prieš vadinamą serum hipatitą. Illinois universitetas vykdo sėkmingas pastangas išvystyti skiepus prieš malariją, o Californijos universitetas — yra pakelūi į pagaminimą skiepų prieš sifilį. Pirmieji eksperimentai su skiepais prieš rubelą ar vokiškuosius tyms duoda labai gerų rezultatų.

NARKOTIKAI IR PSICHINĖ PUSIAUSVYRA

Dr. H. Kolansky ir dr. W. Moore, Philadelphia psichonanalistas, paskelbė JAV medicinos sąjungos žurnale, jog jie nustatė, kad narkotikų rūkymas turi artimą ryšį su psichologinio pacientų stovio pablogėjimu. Seattle mieste dirbą mokslininkai skelbia, jog nustatė, kad marihuanos rūkytojai greičiau palinksta į kitų psichodelinių narkotikų vartojimą.

NAUJI GYVIŲ TYRIMAI

Dr. Hsu įstengė Hopkins universitete užvaisinti pelės klausinėj dirbtiniu būdu, ne motinos kūne, išauginti iki širdies plakimo.

WAGNER & SONS

Typewriters — Adding Machines
Checkwriters — Talso
Nuomola — Parduoda — Talso
NAUJOS — NAUDOTOS
Virš 50 m. patikimas patarnavimas
NAUJOJE VIETOJE
5616 S. Pulaski Rd., Tel. 581-4111

GELĖS

Vestuvėms, banketams, laidotuviams ir kitokioms progoms
BEVERLY HILLS GELINYČIAI
2443 W. 63rd Street, Chicago, Illinois
TEL. PR 8-0833 — PR 8-0834

What does "Missing in Action" mean in the middle of the night?

ANY woman can understand one side of the prisoner-of-war question very easily.

All she has to do is imagine for a moment how another woman feels as the night hours drag slowly on and she wonders.

Wonders where and how her husband is. Wonders whether he's alive or dead. Whether....

Any woman, any human being, can understand that there is a human side as well as a political side to the prisoner-of-war issue.

This message is concerned with the human side.

Of course, we all want the war to end and the prisoners to be released as soon as possible.

But meantime there is no need for Hanoi and its allies to delay even a day in answering this plea:

Open the prison camps in North Vietnam, South Viet-

American Red Cross

National League of Families of American Prisoners and Missing in Southeast Asia.

1608 "K" Street, N.W., Washington, D.C. 20006

nam, Cambodia and Laos to official neutral observers.

Through these neutral observers, tell the wives and families of American prisoners where they are and how they are.

Is that too much for a wife to ask? Is that too much for Hanoi to give? Is that too much for the conscience of the world to demand?

SUPPORT OUR PLEA TO HANOI AND ITS ALLIES:

Clear away the doubts — Open your prison camps to neutral observers... now!

We ask no more than we give. All American and South Vietnamese prison camps are inspected regularly by official neutral observers — The International Committee of the Red Cross.

Advertising contributed for the public good

FRANK'S TV and RADIO, INC.

3240 SO. HALSTED STREET TEL. — CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIJOS, RADIO, STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS SPALVOTOS TELEVIZIJOS APARATAI

Kas tik turi gerą skonį,

viską perka pas Lieponį

LIEPONIS

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI FURNITURE CENTER, INC.

Marquette Pk., 6211 So. Western, PR 8-5875

nuo 9 iki 6 val vakare Sekmad atdars 12 v iki 5 v p o

Pirmadieniais ir ketvirtadieniais nuo 9 iki 9:30 Kitom dienom

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visame mūsų apylinkės. Dekojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtume būti Jums naudingi ir ateityje. Sąskaitos apdraustos iki \$20,000.00

6040 ARCHER AVENUE CHICAGO, ILLINOIS 60632 PHONE: 254-4478

5%

All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

6%

2 Years Savings Certificates (Minimum \$5,000)

EUDEIKIS

DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID
Laidotuvių Direktoriai
Trys Moderniškos Koplyčios
4330 South California Avenue
Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue
Telefonas — YArds 7-1741-2

Laidotuvių Direktoriai
MAŽEIKA & EVANS
6845 SO. WESTERN AVE.
TRYS MODERNIŠKOS AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS
MAŠINOMS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

PETKUS MARQUETTE FUNERAL HOME

— TEVAS IR SŪNUS —

TRYS MODERNIOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Telef. Grovehill 6-2345-6
1410 S. 50th Ave., Cicero Townhall 3-2108-09
AIKŠTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Nariai

STEPONAS G. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNUS

2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11028 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410

PETRAS BIELIONAS

4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 3-3572

ANTANAS M. PHILLIPS

3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-8401

POVILAS J. RIDIKAS

3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911

JURGIS F. RUDMIN

3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-1139

VASAITIS — BUTKUS

1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. OLYmpio 2-1003

LEONARD BUKAUSKAS IR SŪNUS

649 East 162nd Street South Holland
10821 South Michigan Avenue, Chicago
TEL. — CO 4-2228

Perskaite Draugą, duokite kitiems pasiskaityti.

REDAGUOJA ST. SEMENIENĖ, 6507 S. TROY ST., CHICAGO, ILL. 60629. TELEF. 925-5988

ŽYMIOSIOS KUNIGAİKŠČIŲ RADVILŲ MOTERYS

Kas nepažįsta Lietuvos istorijos, vaizduojasi Lietuvą kaip menką, vargingą, nereikšmingą kraštą, net kartais gėdinais prisipažinti esąs lietuvis. Ne taip galvoja tie, kurie yra studijavę mūsų praeitį! Jie žino, kad ji buvo nepaprastai įdomi ir turtinga, kad mes turėjome tokių įžymių žmonių, kurių mums pavydi kitataučiai. Turėjome ne vieną šeimą, kurių atstovai per šimtą metų iš kartos į kartą kovojo už Lietuvos laisvę. Tokia buvo ir Radvilų šeima.

Jos vyrai, kaip karai, per 400 metų gynė Lietuvą nuo Maskvos agresijos. Savo kraštą gindami, lietuviai tuo pačiu apsaugojo ir Vakarų Europą, leisdami jos kultūrai ramiai plėtotis. Net XIX-me amžiuje, kada Radvilai virto jau kosmopolitais, ir tada atsirado jų tarpe patriotai, sekusių protėvių pėdomis. Jie kovojo už Lietuvos laisvę Kosciūškos daliniuose, Napoleono kariuomenėje, 1831 metų sukilime, tapdami viena iš pirmųjų Sibiro tremties aukų.

Pagarsėję Vakaruose Lietuvos aristokratai

Lietuvos aristokratai buvo pirmieji Vakarų kultūrą ir ją propagavo Lietuvoje. Jie ne tik pralenkdavo lenkų ponus, bet dažnai buvo labai pagarsėję ir Vakaruose. Jeigu XIV, XVII amžių prancūzų grads seigneurs tarpe ne kartą būdavo analfabetų, bet to niekad nepasitaikė Biržų - Dubingių ir Nesvyžiaus - Olykos Radvilų šeimose. Apsišvietę, plačiai išsilavinę, jie rašė ir kalbėjo lotyniškai, ta tarptautine ano meto kalba, palaikydami ryšius su prancūzų, italų ir kitų kraštų didikais bei valdovais.

Pagal išlikusią tradiciją Radvilai buvo kilę iš Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Traidenio brolio Sirpučio, kurs iškyla istorijos šaltiniuose 1280 metais. Jų lizdas ir buvo apie Traidenio sostinę Kernavę. Istorikai jie gyvai pasireiškė Vytauto Didžiojo, ypač Kazimiero Jogailaičio laikais. Jų pavardė pradžioje skambėjo Radvilas, bet XVI amžiuje jau įsitvirtino suslavinotoji forma Radvil. Taip rašime lenkų, prancūzų, vokiečių, italų, anglų ir kt. literatūroje ir enciklopedijose.

Vilniaus vaivados Manivydos duktė

Kunigaikščių Radvilų tarpe netrūko ir šaunių moterų. Pirmoji šeima, iš kurios susidarė pagrindinės Radvilų šakos, laikoma Mikalojaus Senojo, lotyniškai Priscus (renesanso ir humanizmo laikais buvo įprasta pridėti prie pavardės prievardžius). Jo gyvenimas užėmė didelę XV-jo amžiaus dalį, nes mirė apie 1510 metus. Jis buvo vedęs Vilniaus vaivados Manivydos dukterį Sofiją Oną. Jos, kaip ir vyro, atvaizdas, išlikęs reprodukuotas E. Kotlubaj knygoje "Galerija Niess-wiežska portretow Radziwillowskich", 1857 m. yra vienas iš seniausių lietuvių atvaizdų, o iš moterų, gal ir seniausias. Todėl įsidėmėtina jos apranga čia pat įdėtame paveiksle. Mikalojaus ir Sofijos šeima buvo grynai lietu-

V. DAUGIRDAITE-SRUOGIENĖ

viška. Jie turėjo daug vaikų, iš kurių visi sūnūs buvo užėmę aukštus postus, vienas nešiojo vyskupo mitrą, kiti buvo vaivados, etmonais, kancleriais. O tolimesni palikuonys didžiavosi būdami daug kartų susigiminiavę su karališkais giminėmis, turėjo ir dar du vyskupu, vieną kardinolą, 1547 metais gavę Šventosios Romos imperijos kunigaikščių titulą.

Mozūrų regentė Ona (1476 - 1522)

Mikalojaus Senojo ir Sofijos Manivydaitės duktė Ona neatsilikė nuo brolių platesnėje politinėje veikloje. Ji buvo ištėkėjusi už tuomet dar nepriklausomos Mozūrų kunigaikštijos valdovo Konrado III-jo, prievardžiu Rudžo. Vyrui mirus 1503 m., Ona tapo Mozūrų regentė ir uoliai gynė Lietuvos reikalus. Kai mirė ir jos du sūnū, ji atakliai priešinosi lenkų pastangoms prijungti Mozūrus prie Lenkijos, kartu su galingais Goštautais ir Radvilais stengėsi juos pavesti Lietuvai. Ji taip pat dėjo pastangų, kad Žygimantas Senasis vainikuotų Lietuvos karaliumi, kad lenkai gražintų Lietuvai jų pagrobta, Vytautui skirtą, karaliaus vainiką. Ona taikėsi ištėkėti už našlio karaliaus Žygimanto Senojo (prieš jo vedybas su Bona Sforca), vėliau pirmo jam savo dukterį Sofiją. Sumanymams nepavykus, ji išleido dukterį už vengrų didiko Stepono Batoro. Jo sūnus, irgi vardu Steponas (tik Sofija nebuvo jo motina), tokiu būdu per Radvilaitę rado kelią į Didžiąją Lietuvos kunigaikštiją ir Lenkijos karaliaus sostus.

Barbora — žymiausioji Radvilaitė (1522 - 1551)

Pati žymiausioji Radvilaitė laikoma Barbora, Didžioji Lietuvos kunigaikštienė ir Lenkijos karalienė. Jos tėvas, didysis Lietuvos etmonas, Jurgis Laimėtojas - Victor, pasižymėjo sėkmingomis kovomis su Maskva, laimėtomis kautynėmis ties Orša 1514 m., buvo Mikalojaus Senojo ir Sofijos Manivydaitės sūnus. Jaunutė Barbora, bene sulaukusi vos 16-tų metų, buvo išleista už paskutiniojo iš Goštautų giminės atstovo Stanislovo. Jau 1542 metais ji liko našlė ir kartu su motina persikėlė iš Goštautų pilies Geranainiuose į Vilnių. Renesansinė Radvilų pilis, apsupta parku, stovėjo netoli žemutinių Didžiųjų kunigaikščių rūmų, ten, kur nepriklausomybės laikais buvo Vrublevskijų, dabar Mokslų Akademijos rūmai. Barbaros grožis, jos taisyklingi veido bruožai, išraiškos kupinos akys, kažkoks nenusakomas žavesys sužadino irgi jaunojo našlio, Didžiojo Kunigaikščio Žygimanto Augusto, aistringą meilę. Barbora ji taip pat karštai pamilo. Jaunieji pradžioje vis dažniau susitikti, net mieste kilo piktų kalbų. Brolis Mikalojus Rudasis ir pusbrolis Mikalojus Juodasis — galingiausias ponas Lietuvoje — prašė

borą Lietuvos didikams, kurie džiaugsmingai ją pasveikino kaip Didžiąją Lietuvos kunigaikštienę. Pagaliau ir lenkai nusileido. 1550 m. Barbora buvo iškilmingai vainikuota Krokuvoje Lenkijos karaliene. Radvilų puikybė liko patenkinta. Jaunieji galėjo pagaliau būti laimingi. Tačiau negailestingas likimas pakirto Barbaros sveikatą. Po sunkios ligos ji mirė 1551 m. Žygimanto Augusto glėby. Prieš mirtį ji prašė, kad ją palaidotų Vilniuje, mylimoje Lietuvoje, tik ne Lenkijoje, kur jai tiek skausmo teko patirti...

Mylimos žmonos paskutinis prašymas — į Vilnių

Žygimantas Augustas jos prašymą patenkino. Nuoširdžiai jos raudodamas, pėsčias ar raitas, sekė paskui jos karstą iš Krokuvos į Vilnių. Čia ji buvo palaidota katedros rūsy greta pirmosios Žygimanto Augusto žmonos, Elzbietos Habsburgaitės. Abiejų palikai, greta Didžiojo kunigaikščio Aleksandro palaikų, buvo atrasti Vilniuje 1930 metais. Barbaros karste išliko aukso vainikas ir brangūs papuošalai, liūdincio vyro įdėtos įkaps.

Ir vėlesnių laikų Radvilų moterų tarpe būta neeilinių asmenybių. Paminėtina Liudvika Karolina (1667 - 1695), kuri buvo Boguslovo Radvilos ir Marijos Onos Radvilaitės duktė. Jos senelis, Jonas XII, kuris kovojo su kazokais Ukrainoje, gynė Lietuvą nuo pirmosios maskolių invazijos ir 1655 m. pasirašė su švedais Kedainiuose sutartį, atsilpaaiduodamas nuo unijos su Lenkija, buvo gal pats garsiausias iš Radvilų. Dėl Liudvikos Karolinos rankos, teisingiau sakant, dėl pasakiškų Radvilų turtų,ėjo didelės jaunikių varžybos: jų tarpe buvo ir karaliaus Jono Sobieskio sūnus Jokūbas ir kiti. Ji buvo išleista už protestanto Brandenburgo markgrafo Liudviko. Šiam mirus, ji ištėkėjo vėl už vokiečio, bet jau kataliko, Neuburgo kunigaikščio Karolio Pilypo. Pastaromis vedybomis ji sulaužė Biržų-Dubingių Radvilų protestantiškas tradicijas, bet, nepaisant to, iki mirties globojo protestantus Lietuvoje. Savo lėšomis išspausdino 1680 metais lietuvišką knygėlę "Pradžia lietuvių del mažu weykeliu", paskyrė didelę sumą Naujojo Testamento išleidimui lietuvių kalba. Šios paskutinės Biržų - Dubingių Radvilų šakos valdytojos dvarai perėjo į vokie-

valdovą pas Barbora nebesilankyti. Bet kartą vėl ji užtiko su ja.

— Mielas kunigaikšti, — liudijo amžininkas, — žadėjai daugiau pas mūsų seserį nebesilankyti. Kodėl vėl atėjai? — klausė.

— O ką jūs žinote, gal mano apsilankymas atneš jums garbę! — išdidžiai atsėvė kunigaikštis.

— Duok Dieve! — sušuko Radvilos, atidarė kambario duris, atėjo kunigas. Tuoj atsirado Barbaros motina ir Zemaičių seniūnas Kęsgaila. Jų akivaizdoje įvyko slaptos jungtuvės. Tai buvo 1547 metų rugsėjo mėnesį.

Karalienės Bonos priešinimasis

Žygimanto Augusto tėvas, ypač jo motina, italė, karalienė Bona, griežtai priešinosi vedyboms su pavaldine, ypač su taip galingu Radvilų giminaitė, lietuvė. Jie geidė išpirkti sūnui kokią Vakarų karalaitę. Žygimantas Augustas išvežė žmoną į savo, vėliau Radvilų, pilį Dubingiuose. Ten Barbora leido dienas ašarose, per pasiuntinius slapta siųsdavo vyrui gaudžius laiškus. Ją vargino intrigos, nuolatinė baimė, kad karalienė motina jos nenuoduotų per savo agentus... Barbora neteko kūdikio, gal taip trokštamo sosto įpėdinio.

Žygimantas Augustas turėjo pakelti kietą kovą ir su lenkų didikais, kad jie pripažintų Barbora savo valdove. Vyko triukšmingos scenos seimuose. Bet paprastai silpnos valios paskutinis gėdinais čia savo pasiekė. Kai tik tėvas pasimirė, jis pristatė Bar-

Barbora Radvilaitė, Žygimanto Augusto žmona, 1522-51

čių rankas. Tik po kiek laiko, XVIII-me šimtetyje, vieno Radvilos buvo atpirkti ir prijungti prie Nesvyžiaus paveldėtojų žemių.

Talentingoji Radvilienė

Pranciška Uršulė Radvilienė (1705 - 1753) buvo duktė Jonušo Kaributo Višnioveckio, kildinuso save iš Gedimino. Kaip šviesus žiburėlis jis švietė Nesvyžiaus rūmuose tuo laiku, kada visas kraštas buvo paskendęs Moljero veikalų Nesvyžiaus rūmų teatre. Taip pat paliko mo-

vien bajorai, bet ir didikai mokslų nebesiekė, lėbavo, intrigavo ir sunkia našta slėgė valstiečius. Nepaisydama savo vyro, Mykolo Kazimiero, prievardžiu "Rybenko" (Žuvelė — nes tuo maloniniu žodžiu jis mėgo kreiptis į bajorus) aplinkos, Radvilienė studijavo Šv. Raštą, bažnytinę ir civilinę teisę, visuotinę istoriją, geografiją ir literatūrą. Pati parašė keletą komedijų ir tragedijų, kurios buvo statomos greta Moljero veikalų Nesvyžiaus rūmų teatre. Taip pat paliko mo-

DAUGIAU DĖMESIO NATŪRALIAM MAISTUI

Supramontas maistas ir atitęs nuo natūralumo mūsų gyvenimas yra pagrindinė priežastis šių dienų civilizacijos ligom. Aišku, jog nėra įmanoma sugrįžti į pirmąjį gyvenimą ir maitintis vien natūraliu maistu, tačiau, iki tam tikro laipsnio vis dėlto galime savo mitybą pakeipti taip, jog iš mūsų kūną patektų kuo daugiau naudingų medžiagų, nepalietusių nuodingų chemikalų. Todėl šių dienų šeiminiškė turėtų daugiau domėtis tuo, ką mokslas mitybos srityje yra pasiekęs. Šiaip ar taip, juk šeiminiškės rankose yra visos šeimoms sveikatingumas. Šiuo atveju jai suteikta atsakinga, bet ir garbinga pareiga. Tad stenkimės bent retkarčiais pamaitinti savo šeimą maistu, turtingu vitaminais, enzimaus bei auxinu. Dažnai atrodo mums neįtikėtina, kad didelės vertybės mažuose grūduose slypi. O taip yra. Štai, sudaiginti grūdai, kurie pilni proteinų, mineralų, vitaminų bei kitų mūsų kūną atnaujinančių elementų.

STEFANJA STASIENĖ,

vertė kviečio grūdė laike dygimo pakyla iki 600 procentų ir sudaro šio vitamino kompleksą junginį su mineralais bei enzimaus būtiniausias mūsų mitybos medžiaga.

Dr. Paul Burkholder, Yale universiteto prof., daręs eilę bandymų su lima pupom, žirniais, kukurūzais, grikiomis, kviečiais, miežiais ir avižom, tikrindamas šių grūdų daiguose vitaminą B, nustatė, jog aukščiausias pakilimas šio vitamino laike dygimo kaip tik rastas avižose. Laike 5 dienų daiginimo šis vitaminas pakilo iki 1350 proc., o pasirodžius žaliems lapeliams, vitamino B pakilo iki 2000 proc.

Vitaminas E padeda širdžiai

Tyrimai parodė, kad dygimo laikotarpyje ypač ir vitaminas E išryškėja, kuris, kaip žinome, svarbus vaisingumui ir daug padeda širdžiai, kartu su vitaminu B. Jis išlaiko mūsų arterijas lanksčias ir saugo jas nuo surimbėjimo bei sukalkėjimo.

Vitamino E paprastai mažai kur randame, tačiau daiguose, kaip tyrimai rodo, jis irgi laike dygimo pakyla iki 33,5 proc.

Ką duoti vaikams vieton saldinių?

Daiginimui visų pirma reikia turėti gerų pirmos rūšies grūdų ir sėklų. Grūdai turi būti švarūs, nepurkšti jokiais chemikalais. Grūdai parduodami sėklai šiam reikalui netinka. Geriausia grūdus pirkti sveiko maisto krautuose (Health Food Stores) kurių yra kiekviename mieste. Tokie su-

ralinio ir pedagoginio turinio raštų, jų tarpe "Išėjimus dukrai" ("Przestrogie coorce mojej Annie Marji, dane w 1738 r."), knygele apie krikščionio kareivio pareigas. Merkantilizmo epochoje ir jo įtakoje ji, kaip ir kai kurie kiti Lietuvos didikai, statydino savo dvaruose įvairias dirbtuves, iš kurių bene garsiausia buvo Slucko juostų audykla.

Kilnios ir susipratusios Radvilaitės ir Radvilienės

Ona Olimpija Radvilaitė, Lenkijos senatorius ir nuo 1815 metų ministro T. Mostovskio žmona, romantizmo literatūros paveikta, parašė apysaką apie Palemono giminės kunigaikštietę Astoldą, "Astolda, księżniczka z krwi Palemona, pierwszego księcia Litwy". Tokios valdovės istorija nežino, bet apysakos tema parodo, kad jos autorė nebuvo dar pamiršusi savo lietuviškos kilmės.

Magdalena Radvilienė 1912 metais Londone pastatydino lietuviams bažnytelę su sąlyga, kad nebūtų joje pamaldų lenkų kalba. Taip pat ji paaugojo 2.000 rublių Marijampolės "Žiburio" rubliu manžijai ir 30.000 litų ateitininkų rūmų statybai Kaune.

Nepamirština ir Gabrielė Radvilaitė, uoliai dirbusi Lietuvos delegacijoje prie Tautų Sąjungos. Beviešėdama Lietuvos užsienio reikalų ministro Dovo ir Vincės Jonuškaitės Zaunių namuose, ji rodė didelį susidomėjimą Lietuva, daug keliavo po kraštą, lankė istorines vietas. Ji net rašė straipsnius "Naujojoje Romuvoje", "Motery ir Pasaulis", "Naujojoje Vaidilutėje". Lietuviškai nemokėjo, kalbėjo prancūziškai. Bet, kaip garbingosios Radvilų šeimos atstovė, tebetėdė dar XIII-me amžiuje jų pradėtą tradiciją dalyvauti Lietuvos visuomenės gyvenime. Ir kiti Radvilai, apsisprendę lenkais, vokiečiais, ar šiaip kosmopolitais, vis dėlto tebesididžiuoja savo lietuviška kilme.

Sofija Ona Manivydaitė - Radvilienė, gimusi 1430 m., mirusi 1512 m., Barbaros Radvilaitės senelė.